

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Skok

Ogrožanje s strani teroristov samotarjev: primerjalna analiza primerov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Skok

Mentor:izr. prof. dr. Iztok Prezelj

Ogrožanje s strani teroristov samotarjev: primerjalna analiza primerov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Ogrožanje s strani teroristov samotarjev: primerjalna analiza primerov

Vse od 11. septembra 2001 dalje se zdi, da so teroristični napadi po svetu vse pogostejši. Po ZDA so se podobni napadi zgodili še v Madridu in Londonu. Predvsem v zadnjih nekaj letih pa je vse več terorističnih napadov izvedenih s strani posameznikov, ki napade izvajajo povsem samostojno. To so tako imenovani teroristi samotarji. Ti posamezniki se pripravljajo na napad izolirano, po navadi v zavetju svojega doma. Sami izberejo tarče, pogosto tudi sami izdelajo orožje in kasneje izvedejo napad. Pri vsem tem pa nimajo nobene neposredne povezave ali podpore s strani večjih terorističnih organizacij ali skupin. In ravno zaradi te izoliranosti jih je zelo težko pravočasno odkriti in preprečiti njihove namere. V diplomskem delu podrobneje predstavim teroriste samotarje, njihove motive ter najpogosteje uporabljene taktike in orožja. V jedru je analiza štirih primerov teroristov samotarjev, v sklepnem delu pa sem izvedla primerjalno analizo med primeri, s katero sem ugotovila njihove skupne točke in podobnosti.

Ključne besede: terorizem, teroristi, teroristi samotarji, teroristični napadi.

How lone wolf terrorists endanger our society: Comparative analysis

It seems that since the 11th of September 2001 the number of terrorist attacks around the world has been on the rise. After the attacks in the USA, similar attacks happened in Madrid and in London. But especially in the last few years, many terrorist attacks were caused by individuals who planned and executed the attacks completely on their own. They are known as lone wolf terrorists or lone actor terrorists. Their preparations and planning usually take place in their own home, in more or less complete isolation. They choose their targets and usually even build the weapons that they plan to use. Lone wolf terrorists do not have any connections or support from bigger terrorist organisations and groups. And the isolation and anonymity is the main reason why it is almost impossible to read their intentions and prevent their plans in time. In the diploma paper I try to explain and present this lesser known type of terrorism a bit better, their motives and weapons that the terrorists most often use. The main part of the diploma paper is the analysis of four cases of lone wolf terrorists, and later I made the comparative analysis of the cases to find the similarities and common points.

Keywords: terrorism, terrorists, lone wolf terrorism, lone actor terrorism, terrorist attacks.

Kazalo vsebine

Seznam kratic.....	5
Uvod.....	6
1 Metodološko hipotetični in teoretični del	8
1.1 Opredelitev predmeta in ciljev analize	8
1.2 Hipoteze.....	9
1.3 Uporabljene metode.....	9
1.4 Opredelitev temeljnih pojmov	10
Terorizem	10
Terorist samotar	13
2 Teroristi samotarji.....	16
2.1 Zgodovina.....	18
2.2 Motivi in tarče	19
2.3 Uporabljene taktike in orožja	19
3 Analiza primerov	21
3.1 Avstrija 1993 – 97: Franz Fuchs	21
3.2 London 1999: David James Copeland.....	25
3.3 Norveška 2011: Anders Behring Breivik	28
3.4 Boston 2013: Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev.....	32
4 Primerjalna analiza primerov.....	37
5 Verifikacija hipotez in zaključek	45
6 Literatura.....	47

Seznam kratic

CIA – *The Central Intelligence Agency*

(Centralna obveščevalna agencija)

DHS – *the Department of Homeland Security*

(Ministrstvo za domovinsko varnost)

FBI – *The Federal Bureau of Investigation*

(Zvezni preiskovalni urad)

FSB – *Federalnaja sloezjba bezopasnosti Rossijskoj Federatsii*

(Federalna varnostna služba)

ISIS– *the Islamic State of Iraq and Syria*

(Islamska država Iraka in Sirije)

NCTC – *the National Counterterrorism Center*

(Nacionalni center za protiterrorizem)

ZDA – *Združene države Amerike*

Uvod

Na lestvici človeških potreb je potreba po varnosti na drugem mestu. Pred njo so le fiziološke potrebe, med katere sodijo potrebe po hrani, vodi in spanju. Enako kot fiziološke potrebe, pa je potrebno vzdrževati tudi potrebo po varnosti. Pod sam pojem varnost sodijo ekonomska, socialna in zdravstvena varnost, prav tako pa tudi varnost pred različnimi grožnjami oziroma ogrožanji (Poston 2009, 348).

Živimo v svetu takšnih in drugačnih konfliktov in zdi se, da se v nekem delu sveta vedno odvija vojna, oborožen konflikt oziroma dogodek, ki negativno vpliva na naše zaznavanje varnosti družbe in okolice. Od terorističnega napada na ZDA 11. septembra 2001 dalje, je ena najbolj izpostavljenih in nepredvidljivih groženj človeški družbi postal terorizem, ki predstavlja eno izmed ključnih groženj za sodobno družbo in ogroža tako države, kot tudi mednarodno skupnost. Po vseh večjih in manjših terorističnih napadih v zadnjih letih se zdi, da nobena družba ni povsem varna pred terorističnimi napadi, kateri imajo lahko enormne posledice v človeških žrtvah, materialni škodi, spodkopavanju načel pravne države in demokratičnih načel, hkrati pa pri ljudeh zbujejo stalni strah in občutek nemoči. Terorizem je tako imenovana asimetrična grožnja, kar pomeni, da teroristi načeloma delujejo v majhnih skupinah oziroma posamezno proti veliki nasprotnici (na primer proti državi), ter lahko tako z razmeroma majhnim vložkom (na primer z le eno bombo in eno osebo) povzročijo veliko škodo.

V zadnjih petnajstih letih je bil svet pogosto tarča terorističnih napadov, vse pogosteje pa se dogajajo tudi v Evropi. V napadih 11. septembra 2001 je umrlo 2996 ljudi, v bombnih napadih v Madridu leta 2004 191 ljudi, v terorističnem napadu v Londonu leta 2005 56 ljudi in na Norveškem leta 2011 77 ljudi. To pa seveda niso vsi teroristični napadi, ampak le tisti, ki so bili najokrutnejši in v medijih najbolj odmevni. Tudi v zadnjih nekaj mesecih se je v naši okolici zgodilo kar nekaj terorističnih napadov. Za primer lahko omenim dogodke v Belgiji, Franciji, Nemčiji in Turčiji. Umrlo je več kot sto ljudi, bombni in strelski napadi pa so bili med drugim izvedeni tudi na letališčih, postajah javnega prometa, na koncertih in ostalih mestih, kjer se rade zadržujejo množice ljudi. In prav to, da si teroristi za tarče vse pogosteje izbirajo javna mesta, kjer se zadržuje veliko ljudi, nam daje še večji občutek ogroženosti in nemoči.

Večina terorističnih napadov pa ni izvedenih pod okriljem velikih mednarodnih terorističnih organizacij in skupin, ampak gre za tako imenovani terorizem, ki ga izvajajo teroristi samotarji. In prav o tej vrsti terorizma govori moje diplomsko delo. Pri teroristih samotarjih gre za posameznike ali zelo majhne skupine posameznikov, ki delujejo popolnoma samostojno, brez povezav z večjimi terorističnimi skupinami ali mrežami. Večina jih takšna dejanja sicer izvaja v podporo neki teroristični skupini, organizaciji, gibanju ali ideologiji, vendar z njihovih strani ne dobivajo nikakršnih ukazov ali materialne podpore oziroma pomoči. Takšni posamezniki pa predstavljajo velik izziv policiji in obveščevalni skupnosti. To pa zato, ker delujejo samostojno, brez povezav in komunikacije z drugimi in je tako še toliko težje predvidevati, kdaj in kje načrtujejo napade ter jih pravočasno odkriti in njihove namere preprečiti. Lahko bi sicer rekli, da imajo zaradi načina delovanja manjše sposobnosti in znanja, kot če ne bi delovali samostojno in bi dobili podporo, ideje in znanja drugih. Vendar pa so teroristi samotarji večkrat dokazali, da so kljub temu še vedno lahko izjemno nevarni.

V diplomskem delu bom najprej v splošnem govorila o terorizmu, o definicijah in njegovi zgodovini. V nadaljevanju se bom osredotočila na teroriste samotarje, preučila bom njihovo zgodovino ter uporabljene taktike in orožja. V osrednjem delu diplomskega dela bom predstavila štiri primere teroristov samotarjev. Za analizo sem si izbrala štiri primere terorizma, izvedenega s strani teroristov samotarjev, ki so bili izvedeni v štirih različnih državah. Za zaključek pa sem izvedla še primerjalno analizo primerov, s katero sem poskušala potegniti nekatere vzporednice med primeri ter ugotovila, ali lahko moje hipoteze potrdim ali ne.

1 Metodološko hipotetični in teoretični del

1.1 Opredelitev predmeta in ciljev analize

Namen diplomskega dela je predstaviti terorizem, ki ga izvajajo tako imenovani teroristi samotarji, saj je ta tema v današnjem času vsekakor zelo aktualna. Predvsem v zadnjih nekaj letih se zdi, da je ta oblika terorizma v porastu. V medijih se veliko piše o raznih samomorilskih napadih, streljanjih ter ostalih taktikah, ki jih posamezniki uporabljajo za izvajanje terorja nad po večini civilnim prebivalstvom. Seveda pri vseh teh primerih ne gre za teroriste samotarje, ampak tudi za posameznike, ki so del večjih organiziranih terorističnih skupin. V mojem diplomskem delu pa se bom osredotočila samo na posameznike, ki nimajo nobenih neposrednih povezav s terorističnimi skupinami in drugimi teroristi ter z njihove strani ne dobivajo nobene materialne podpore.

V uvodnem delu diplomskega dela se bom osredotočila predvsem na predstavitev glavnih dveh pojmov: *terorizem* in *terorist samotar*. Ker sam pojem *terorizem* nima univerzalne definicije, bom zbrala nekaj različnih in jih nato poskušala združiti v eno, ki bo povezovala njihove bistvene lastnosti. Podobno bom naredila tudi pri pojmu *terorist samotar*, kateri ima prav tako več različnih definicij in razlag.

Nadaljevala bom s še podrobnejšo analizo teroristov samotarjev. Začela bom z njihovo zgodovino, nadaljevala pa z opisom njihovih najpogostejših motivov za napade ter taktik in orožij, ki jih najpogosteje uporabljajo.

Jedro diplomskega dela bo predstavljala podrobnejša analiza štirih primerov. Za primer sem si izbrala Avstrijca Franza Fuchsa, ki je v začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja po Avstriji podtikal doma narejene bombe, še posebno pa je bil znan po pošiljanju pisemskih bomb. Za tarče si je izbiral podpornike in pripadnike etničnih manjšin in beguncev. Za drugi primer sem izbrala angleškega terorista Davida Jamesa Copelanda. Tudi on je kot orožje za izvrševanje napadov uporabljal doma narejene bombe, za tarče pa izbral homoseksualce ter črnsko in azijsko skupnost. Tretji primer je verjetno še najbolj poznan: Anders Behring Breivik in njegov strelski

pohod na otoku Utøya ter nastavljen bomba v Oslu. Za zadnji primer pa sem izbrala bombni napad na Bostonskem maratonu leta 2013, ki sta ga izvedla Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev.

V sklepnem delu bom izvedla primerjalno izbranih primerov in skušala med njimi potegniti določene vzporednice.

1.2 Hipoteze

V analizi bom izhajala iz naslednjih hipotez:

H1: *Kljub temu, da so napadi teroristov samotarjev med seboj nepovezani, obstajajo določene značilnosti napadov, ki so skupne vsem primerom (npr. motivacijski in psihosocialni elementi ter uporabljene taktike in orožja).*

H2: *Napadi, ki jih izvedejo teroristi samotarji, imajo v ozadju osebne zamere oziroma motive.*

H3: *Teroristi samotarji po verski pripadnosti niso le muslimani.*

1.3 Uporabljene metode

Pri pisanju diplomskega dela sem uporabila različne metode zbiranja virov in njihove analize. Ena od glavnih metod, ki sem jo uporabila, je bila analiza primarnih in sekundarnih virov. Največ relevantnih podatkov sem dobila iz strokovnih člankov, knjig in dokumentov oziroma s pomočjo analize vsebine pisnih virov. V večini je tu šlo za internetne vire, saj v knjigah, ki so na voljo v knjižnicah, ni veliko napisanega na temo teroristov samotarjev. Sem pa našla in uporabila nekaj knjig na temo terorizma. Pri pojasnjevanju temeljnih pojmov in za opisovanje izbranih primerov sem uporabila deskriptivno metodo. Osrednji del diplomskega dela predstavljajo študije primerov. Tu sem podrobno opisala izbrane štiri primere terorističnih napadov. Podatke o primerih sem pridobila po večini iz internetnih virov. V zaključku sem izvedla primerjalno analizo primerov. Med seboj sem primerjala primerljive parametre in na ta način našla točke, v

katerih se primeri med seboj razlikujejo in tudi več podobnosti. Pri pisanju diplomskega dela in zbiranju virov sem naletela tudi na nekaj težav in ovir. Še največ težav mi je povzročilo iskanje virov za moja prva dva primera. Franz Fuchs je deloval v začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja, ko internet še ni bil tako močno razvit. Prav tako pa je bila večina najdenih virov v nemškem jeziku, kar je še dodatno otežilo razumevanje poteka dogodkov. Tudi pri primeru Davida Jamesa Copelanda je bilo iskanje virov kar težavno. V zadnjih dveh primerih pa je bilo najdenih virov še celo preveč, zato sem morala narediti selekcijo glede tega, katere uporabiti. To gre predpisati predvsem odmevnosti terorističnih napadov in dejstvu, da je internet postal največji medij in tako so skoraj vse novice, strokovni članki in analize postale enostavno dostopne. Prav tako pri vseh posameznikih nisem uspela najti vseh podatkov, ki bi mi omogočili, da opravi popolno primerjavo. V primerjavo sem na primer želela vključiti več informacij o samem poteku aretacije in načina, kako so jih organi pregona identificirali in ujeli, vendar mi za vse izbrane primere podatkov ni uspelo najti.

1.4 Opredelitev temeljnih pojmov

Terorizem

Terorizem je pogovorni pojem, ki ga dandanes pogosto uporabljamo tako v politiki, kot tudi v medijih. Opisuje fenomen, ki ga preučujejo v številnih disciplinah, vključno z zakonodajo, sociologijo in politologijo. Kljub vsemu pa ne obstaja skupno razumevanje njegovega pomena. Sam izraz terorizem ima namreč več različnih pomenov, kateri so odvisni od konteksta, v katerem se uporabi, in od tega, kdo sam pojem uporabi. Kljub temu, da se izraz uporablja v mednarodnih pogodbah in resolucijah Generalne skupščine Organizacije združenih narodov in Varnostnega sveta, pa še vedno ne obstaja njegova mednarodnopravna definicija (The Redress 2004, 5–7).

Sama beseda *terorizem* izvira iz grške besede *terrere*, ki pomeni *prestrašen* oziroma *trepeta*. Tej besedi so Francozi dodali še končnico *-isme*, katera pomeni *povzročati*. Osnovni pomen besede terorizem je torej povzročanje nekega strahu. Sama beseda *terror* je stara že vsaj 2100 let. Stari Rimljani so s terminom *terror cimbricus* opisovali stanje panike in sile v odgovor na prihajajoče

Kimbri, pleme, ki je ogrožalo rimsko republiko okoli leta 105 pred našim štetjem (Matusitz 2013, 1–3).

Termin *terorizem* in *terorist* pa sta se prvič pojavila v času francoske revolucije ob koncu osemnajstega stoletja. Beseda *terror* je opisovala akcije francoskih revolucionarjev proti njihovim domačim sovražnikom med leti 1793 in 1794. Nanašala se je na vladno represijo, predvsem na represijo v obliki usmrtitev (Tilly 2004, 7–8). Eden od temeljev strahovlade oz. terorja je bil tako imenovani Zakon zoper sumljive osebe, na osnovi katerega so lahko kogar koli postavili pred sodišče in ga obsodili kar brez dokazov. Poudariti pa je treba, da ta strahovlada ni imela namena odstraniti vseh nasprotnikov, ampak s širjenjem strahu samo streti njihov odpor (Fossati 2005, str. 14–15). Pod režimom terorja je bilo izvedenih okoli 17 000 legalnih ter po nekaterih podatkih še okoli 23 000 nelegalnih usmrtitev (Tilly 2004, 9). Maximilien Robespierre, vodja francoske revolucije, pa je leta 1794 dejal, da ni *terror* nič drugega kot hitra, huda in neprilagodljiva pravičnost (Matusitz 2013, 2).

Tudi Matusitz pravi, da terorizem obstaja že več kot 2000 let. Sam pojem sicer nima univerzalne definicije, vendar pa je še najbližje temu naslednja definicija: terorizem je uporaba nasilja z namenom ustvarjanja strahu iz političnih, religijskih in ideoloških razlogov. On tudi ločuje med tako imenovanim starim in novim terorizmom. V starem terorizmu so bile tarče natančno izbrane, med tem ko je novi terorizem nediskriminatoren, saj ima za cilj čim več žrtev. Pravi tudi, da je novi terorizem sinonim *spopada civilizacij* Samuela Huntingtona – kulturne in verske razlike med civilizacijami so primarni razlog za terorizem (Matusitz 2013, 12).

Formalna definicija terorizma je bila sprejeta v Jeruzalemu leta 1979: terorizem je nameren, sistematičen uboj, ki paralizira in ustrahuje nedolžne ljudi in s tem seje teror v politične namene. Beseda nameren ločuje žrtve terorizma od žrtev naključnih civilnih nesreč, kakršne se dogajajo v sleherni vojni; beseda *sistematičen* pa pomeni, da terorizem ni odklon, temveč sistematična kampanja novih in novih napadov (Fossati 2005, 142).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pojem terorizem opredeljen kot uporaba velikega nasilja, zlasti proti političnim nasprotnikom, s katerim se želi doseči, da se kdo boji (Slovar slovenskega knjižnega jezika).

Prezelj (2006) pojem terorizem opredeli kot načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem, za doseganje političnih ciljev (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo ali ne sprejmejo nekatere ukrepe) (Prezelj 2006).

Pavič pravi, da gre za sredstvo in metodo političnega boja, ki temelji na ustrahovanju in vzbujanju občutka osebne ogroženosti pri prebivalstvu. Pogosto gre za uporabo fizičnega in psihičnega nasilja, katerega namen je zrušiti avtoriteto države. Star je kolikor je staro človeštvo, saj je bilo v človeški zgodovini nasilje vedno prisotno, kompleksni politični cilji pa so bili redko doseženi brez uporabe nasilja (Pavič 2008, 21).

MI5 pa definira terorizem kot uporabo ali grožnjo z dejanji, katerih namen je vplivati na vlado, mednarodno vladno organizacijo ali ustrahovati javnost oz. del javnosti. Njegov namen je širjenje političnih, ideoloških, verskih ali rasnih idej ter vključuje ali povzroča hudo nasilje zoper osebe, resno premoženjsko škodo, resno tveganje za zdravje ali varnost javnosti, resen poseg v ali prekinitev elektronskega sistema in ogroža človeška življenja (MI5 2014).

Igor Primorac (2004) terorizem definira kot namerno uporabo sile ali grožnjo z njeno uporabo proti nedolžnim ljudem, ki ima namen z ustrahovanjem prisiliti neke druge ljudi k nečemu, česar drugače ne bi storili. Svojo definicijo še dodatno razloži takole (Primorac 2004, 55–57):

- terorizem ima določeno strukturo. Ima dve tarči: primarno in sekundarno. Sekundarno tarčo napade neposredno, namen pa je doseči prvo tarčo;
- sekundarna tarča so nedolžni ljudje. Oni so prizadeti neposredno. Na ta način se terorizem razlikuje od vojne in gverilske vojne, v kateri civilisti niso namenoma tarča napadov;
- ohranja se povezava med *terorizmom*, *terorjem* in *teroriziranjem*;
- v definicijo sta zajeta tako politični kot tudi nepolitični terorizem. Pod nepolitični terorizem spadata na primer religiozni ali kriminalni, pod politični terorizem pa državni in nedržavni, revolucionarni in protirevolucionarni, terorizem desnice in leve.

Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu definira teroristična dejanja kot namerna kazniva dejanja, ki lahko zaradi svojega značaja ali vsebine hudo škodujejo državi ali mednarodni organizaciji in so storjena z namenom (Svet Evropske unije 2002, 1. čl):

- da bi resno zastraševala prebivalstvo ali
- nezakonito izsiljevala vlado ali mednarodno organizacijo, da izvede ali opusti kakršno koli dejanje ali
- da bi resno rušila ali uničevala temeljne politične, ustavne, gospodarske ali socialne strukture države ali mednarodne organizacije.

Večini definicij je skupno to, da gre za uporabo fizičnega in psihičnega nasilja, ki ima za cilj zastrahovanje prebivalstva. Namen terorizma pa je širjenje verskih, rasnih, političnih ali ideoloških idej.

Terorist samotar

V devetdesetih letih sta izraz *terorist samotar* popularizirala rasista Tom Metzger in Alex Curtis, ki sta z njegovo uporabo spodbujala ostale podobno misleče rasiste, da ravnajo samostojno pri izvajanju nasilnih dejanj za taktične razloge (Bakker in de Graaf 2010, 2).

Ryan Lenz je v svojem poročilu *Age of the Wolf* (2015) definiral terorista samotarja kot osebo, ki izvede teroristični napad povsem samostojno (Lenz 2015).

Zelo podobno sta teroriste samotarje definirala tudi Fred Burton in Scott Stewart (2008). Onadva sta za terorista samotarja opredelila kot osebo, ki deluje povsem samostojno, brez kakršnih koli ukazov ali povezav z organizacijo (Burton in Stewart 2008).

Ramón Spaaij (2010) pa je teroriste samotarje definiral nekoliko obširneje. Šlo naj bi za posameznike, ki teroristične aktivnosti izvajajo samostojno in ne kot del teroristične organizacije. Pri definiciji so ključne naslednje tri stvari: teroristične napade izvajajo posamezniki (1), ki ne pripadajo nobeni organizirani teroristični skupini ali mreži (2) ter katerih načini delovanja so zasnovani in vodeni brez neposrednih zunanjih ukazov ali ukazov hierarhije (3) (Spaaij 2010, 857).

Pantucci (2011) v svojem članku teroriste samotarje razdeli v štiri tipe, katerim bi lahko pripadali. Prvi tip je poimenoval *samotar*. Tu gre za posameznika, ki sam planira ali načrtuje izvedbo terorističnega dejanja. V tem primeru lahko posameznik izkorišča in uporablja neko ideologijo za opravičevanje in razlago svojih dejanj, vendar pa on sam nima nobene dejanske povezave z ekstremisti. Se pravi, da ne obstaja noben jasen dokaz o kakršnem koli zunanjem nadzoru, sodelovanju ali ukazovanju. Pri teh posameznikih je težko z gotovostjo vedeti, v kolikšni meri za njihovi dejanji zares stoji neka ideologija in v kolikšni meri to ideologijo le izkoriščajo kot krinko za svoje ostale ali psihološke ali socialne težave. *Samotarji* so največkrat izolirani posamezniki, ki izvajajo teroristična dejanja, za katera imajo po navadi neko ideološko razlago.

Volk samotar je drugi tip, ki ga opredeli Pantucci (2011). Tu gre za posameznike, ki navidezno izvajajo svoja dejanja povsem samostojno in brez kakršnih koli zunanjih pobud, vresnici pa so do neke stopnje v stiku z operativnimi skrajneži. Podobno kot *samotarji* tudi oni delujejo povsem samostojno v realnem svetu, podrobnejše analize pa prikazujejo, da so v neki meri preko interneta člani terorističnih organizacij, nekateri celo v dejanskem virtualnem stiku s člani teh organizacij. Ni pa povsem jasno, ali posamezniki delujejo z jasno definirano ekstremistično mrežo in ali so se v preteklosti urili v tujini z znanimi ekstremisti. Lahko pa rečemo, da gre za težavne posameznike, ki iščejo tolažbo v ekstremistični ideologiji – ideologiji, ki so si jo v veliki meri sami priučili ter jo po možnosti še ojačili skozi internetni oziroma virtualni stik z ekstremisti.

Kot tretji tip navaja *pakt teroristov samotarjev*. Tu gre za podoben koncept kot pri *teroristih samotarjih*, le da gre namesto enega ideološko motiviranega posameznika za skupino ideološko motiviranih posameznikov. Tu posamezniki občutijo socialno pripadnost in povezanost s podobno mislečimi skozi prijateljstvo in druženje. Tudi pri tem tipu teroristov samotarjev lahko opazimo, da niso pod vplivom nikogaršnjih ukazov ali nadzorov. Gre le za neko manjšo skupino podobno mislečih posameznikov, ki se med seboj družijo in sodelujejo pri načrtovanju in izvedbah terorističnih napadov. Ker gre tu za več posameznikov, pa obstaja večja možnost, da je kdo od njih prišel v stik z aktivnimi skrajneži.

Kot zadnji, četrti tip teroristov samotarjev, Pantucci navaja *samostojne napadalce*. Tu gre za posameznike, ki delujejo samostojno, vendar pa je pri njih možno opaziti jasen stik in ukaze ter nadzor s strani terorističnih skupin. Ti posamezniki so v dejanskem stiku z aktivnimi ekstremisti

in se v primerjavi s preostalimi tremi tipi precej manj poslužujejo internetne komunikacije. Samostojni napadalci so aktivno vpleteni v teroristično mrežo, ki jim priskrbi potrebna eksplozivna sredstva in orožja, s katerimi lahko izvedejo načrtovane napade. Pri samostojnih napadalcih lahko rečemo, da v ničemer niso resnično samostojni, samostojno izvajajo edino napade (Pantucci 2011, 13–19).

In prav ta samostojnost in izoliranost pri planiranju in izvedbi terorističnih dejanj je skupna vsem zgornjim definicijam. Sicer nekateri delujejo in svoje napade izvajajo v podporo neke ideologije, ki je lahko ideologija večje teroristične skupine ali organizacije, vendar pa iz njihove strani ne dobivajo nikakršne podpore in ukazov.

2 Teroristi samotarji

Napadi teroristov samotarjev zagotovo predstavljajo eno najbolj zapletenih in nepredvidljivih oblik terorizma. So velika nočna mora policije in obveščevalnih skupnosti, saj jih je zelo težko zaznati in se jih ubraniti. V primerjavi s terorističnimi skupinami in mrežami imajo teroristi samotarji glavno prednost v tem, da se pred in po napadih precej lažje izognejo detekciji in identifikaciji. Temu je tako predvsem zaradi tega, ker večina o svojih namerah ne komunicira z nikomur. Prav ta izoliranost in obstoj nekomunikacije z ostalimi pa je lahko v smislu veščin, znanj, sredstev in "profesionalne" pomoči tudi njihova največja pomanjkljivost (Bakker in Graaf 2010).

Gill in drugi (2014) so opravili analizo socialno-demografskih značilnosti in predhodnega vedenja 119 posameznikov, ki so izvedli ali pa načrtovali izvesti teroristično dejanje. Ti posamezniki sodijo v definicijo teroristov samotarjev, saj so delovali povsem samostojno in izolirano od terorističnih skupin. Prišli so do naslednjih rezultatov (Gill in drugi 2014):

- v 96,6 % primerov je bila oseba moškega spola. Od analiziranih 119 primerov so bile le štiri ženske;
- posamezniki so bili v času prvega napada stari med 15 in 69 let, povprečna starost pa je bila 33 let;
- od 106 posameznikov, to je število, o katerih so uspeli dobiti podatek, je bilo 50 % samskih posameznikov, ki niso bili nikoli poročeni, 6,6 % jih je bilo v zvezi, vendar še niso bili poročeni. Skoraj četrtina (24,5 %) je bila poročenih, 18,9 % pa ločenih oziroma ne živečih s svojim partnerjem;
- podatke o najvišji dokončani stopnji izobrazbe so pridobili za 77 posameznikov. Za približno četrtino (24,7 %) je bil največji akademski dosežek obisk ali dokončanje srednje šole, 32,5 % jih je obiskovalo fakulteto oziroma višješolsko izobraževanje, vendar izobraževanja niso dokončali. 22,1 % posameznikov je uspešno dokončalo višješolsko oziroma dodiplomsko izobraževanje, 20,1 % je študij nadaljevalo na podiplomski stopnji, od tega jim 6,5 % ni uspelo dokončati magistrskega študija, 6,5 % je dokončalo magisterij, 7,8 % pa je dokončalo celo doktorski študij;

- podatke o zaposlitvenem statusu so uspeli pridobiti za 112 posameznikov. 40,2 % je bilo brezposelnih, 9,8 % pa še študentov. Polovica napadalcev je bila zaposlena. 23,2 % je bilo zaposlenih v storitvenih dejavnostih, v strokovnih poklicih 10,7 %, v gradbeništvu 4,5 %, na upravnih in pisarniških službah jih je bilo 4,5 %, 1,8 % pa jih je bilo zaposlenih v kmetijstvu;
- 26 % je imelo vojaške izkušnje, od tega jih je 23,3 % imelo bojne izkušnje;
- 41,2 % posameznikov je bilo pred izvedbo terorističnega dejanja že kazensko obsojenih, od tega jih je 63,3 % služilo čas v zaporu;
- malce manj kot tretjina (33,1 %) je pred izvedbo napada trpela za duševno boleznijo ali osebnostno motnjo;
- 43 % je bilo versko motiviranih, vendar pa je samo 7,8 % od teh versko motiviranih posameznikov teroristične aktivnosti izvajalo pred letom 2001.

Terorizem teroristov samotarjev vključuje nasilna dejanja samo-radikaliziranih posameznikov z namenom promoviranja nekih prepričanj. Samo-radikalizacija je ena od značilnosti, skupna teroristom samotarjem. Kljub temu, da so nekateri prišli v stik z ekstremističnimi skupinami, pa niso postali njihovi člani in se niso vpletli v dejavnosti skupine. Večina njihovega ponotranjenja in identifikacije je potekala preko sekundarnih virov. Zgodovinsko gledano so bili viri samo-radikalizacije po večini knjige, manifesti in spisi (Bates 2012, 2–4).

V sedanjem času pa internet predstavlja enega izmed najpomembnejših orodij pri radikalizaciji teroristov samotarjev, saj se z njegovo pomočjo lahko povezujejo z drugimi osebami, s katerimi si delijo podobna stališča, mišljenja in ideologije (Dickson 2015, 9).

Bates (2012) opisuje dva tipa terorizma, ki ga izvajajo teroristi samotarji. Pri prvem gre za *terorizem kaosa* (en dogodek), pri drugem pa za tako imenovani *serijski oz. karierni* terorizem.

Pri terorizmu kaosa gre za en dogodek, pri katerem se terorist samotar pojavi od nikoder in izvede en teroristični napad. Tu gre najbolj pogosto za samomorilski terorizem. Teroristično dejanje se načrtuje z namenom imeti kar se da velik učinek v smislu žrtev in/ali opaznosti v javnosti. Pri samomorilskem terorizmu teroristov samotarjev pa ne gre le za napad na nek cilj oziroma ciljno populacijo, ampak se vzpostavi tudi razlog, zaradi katerega je terorist žrtvoval

svoje življenje. Terorizem kaosa je bil v večini primerov domena političnih in verskih skrajnežev, ki menijo, da je za njihovo dramatično dejanje pomembno žrtvovanje za nek višji cilj. V mnogih pogledih je terorizem kaosa podoben množičnemu poboju (Bates 2012, 5–8).

Karierni ali serijski terorizem pa pomeni, da terorist samotar izvaja in izvede serijo več napadov na nižji ravni, v daljšem časovnem obdobju. Pri kariernih teroristih lahko tudi opazimo močna egoistična prepričanja v svoje zmožnosti, da lahko prelisičijo agencije za nadzor. Socialni profil serijskih teroristov samotarjev je podoben profilu serijskih morilcev – gre za dokaj normalne in običajne ljudi. Socialni značaj serijskih teroristov je pogosto povezan z osebnostjo in osebnimi značilnostmi drugih izoliranih posameznikov. Ti so po navadi nadpovprečno inteligentni, samocentrični ter do neke mere paranoični, še posebej do sil družbenega nadzora. Zaradi potrebe, da bi upravičili svoja skrajna dejanja v daljšem časovnem obdobju, serijski teroristi samotarji pogosto ustvarjajo javne utemeljitve svojih dejanj. Kot primer lahko navedem Andersa Breivika, ki je svoj manifest objavil na internetu (Bates 2012, 5–8).

2.1 Zgodovina

Zgodovina je polna primerov, v katerih so posamezniki, ki so se sicer zgledovali po drugih, popolnoma sami izvajali atentate in množične umore (Bates 2012, 2).

Teroristi samotarji naj bi izhajali iz tako imenovanega *odpora brez vodje* iz 19. stoletja. Takrat so anarhisti izvajali politične atentate in bombardiranja pod sloganom *propaganda z izročilno pogodbo* (angl. *Propaganda by deed*). Veliko teh terorističnih dejanj je bilo izvedenih s strani posameznikov. Po drugi svetovni vojni so protikomunistični Američani uporabljali taktiko *odpora brez vodje* proti sovjetskim zaveznikom v Vzhodni in Latinski Ameriki. V poznih osemdesetih in devetdesetih letih dvajsetega stoletja pa so to isto taktiko proti vladi Združenih držav Amerike uporabljali člani rasistične skupine Kukluksklan. Med zatiranjem ameriških rasističnih gibanj so namreč še vedno vztrajali posamezniki ali majhne celice, ki jih je vodila skupna ideologija. To je bil edini način, da so se lahko še zoperstavljali vladi. V poznih devetdesetih letih dvajsetega stoletja pa so strateški vodje Al Kaide začeli z vpeljevanjem teorij o gverilskem bojevanju brez vodij in individualnem džihad terorizmu. Ta strategija je vsebovala

načrte o pripravi posameznikov ali manjših terorističnih celic, ki bi izvajali napade in nato hitro izginili (Nesser 2012).

V zadnjem času pa sta Al Kaida in ISIS začeli s taktiko spodbujanja *odpora brez vodje* in spodbujanjem individualnega terorizma, katerega izvajajo tako imenovani volkovi samotarji (Dickson 2015, 7).

2.2 Motivi in tarče

Teroristi samotarji imajo za svoja dejanja različne motive. Nekateri so verski fanatiki, drugi so skrajneži, ki se borijo za živalske in okoljske pravice, rasisti, džihadisti in podobno. Zelo različno je tudi njihovo versko in ideološko ozadje. Tisti, ki svoja dejanja opravičujejo z vero, pripadajo različnim veroizpovedim (Bakker in Graaf 2010). Pri večini primerov napadov se je pokazalo, da se pri napadalcih prepletajo osebne zamere in širši politični cilji (Teicht 2013, 5). Teroristi samotarji so motivirani s tem, da preprečujejo krivico in pa tudi s sprejemanjem ukrepov s silo, s čimer postanejo junaki v boju (Bates 2012, 6).

Za tarče si najpogosteje izberejo civiliste (58 %), uradne osebe in politike (13 %) ter zdravstvene delavce (10 %). S svojimi dejanji želijo poudariti simbolizem (Spaij 2012, 73).

2.3 Uporabljene taktike in orožja

Teroristi samotarji niso omejeni z uporabo tradicionalnih taktik. Izolacija jim daje prostor in čas za načrtovanje napadov, hkrati pa jim omogoča, da so relativno prikrita grožnja za domačo in mednarodno varnost (Majoran 2014).

Največkrat teroristi samotarji pri svojih napadih uporabljajo manj sofisticirane in cenejše metode za izvedbo svojih napadov, med katere spadajo noži, doma narejene bombe in vozila. Njihova velika spretnost je, da znajo vsakodnevno uporabljena orodja rutinsko spremeniti v nizko tehnološka orožja. To, da vsakodnevna orodja spreminjajo v orožja in javna mesta v prizorišča za izvedbo napadov, pa je ključno, ko govorimo o terorizmu, saj vse to širi močan strah in negotovost med ljudi. Po navadi gre pri teroristih samotarjih za kombinacijo šibke organizacije z

močnim sporočilom. In ravno zaradi tega pri napadih teroristov in seveda tudi teroristov samotarjev govorimo o asimetričnem bojevanju, saj lahko tudi mala organizacija zmaguje vojne, izvaja politične pritiske in izkorišča ranljivost močnejših nasprotnikov (Zoli 2016).

Spaaji pravi, da sta strelno orožje in eksploziv najpogosteje uporabljeni orožji teroristov samotarjev. Strelno orožje naj bi uporabilo 43 % teroristov samotarjev, eksploziv pa je bil uporabljen v 28 % primerih. Tretje in četrto najbolj priljubljeno orožje pa predstavljajo ugrabitve letal in avtobusov (16 %) ter požigi (6 %). V ZDA je primerov, v katerih teroristi samotarji uporabljajo strelno orožje, še znatno več od povprečja – kar 70 %. Razlog za to verjetno leži v tem, da je v ZDA razmeroma lahko priti do lastništva strelnega orožja in licence zanj. V nasprotju s povprečjem, pa je v ZDA bistveno manj oboroženih ugrabitev avtobusov in letal. Če primerjamo najpogosteje uporabljana orožja pri teroristih samotarjih in teroristih, ki delujejo v skupinah, opazimo, da je pri teroristih samotarjih najpogosteje uporabljeno strelno orožje, pri teroristih, ki delujejo v skupinah, pa bombni napadi (okoli 70 %). Eden glavnih razlogov, zakaj teroristi samotarji kot orožje ne uporabljajo bomb, je ta, da je samo izdelovanje bombe tehnično zelo zahtevno, še posebej za posameznike, ki nimajo nikakršnih predhodnih izkušenj z njihovo izdelavo (Spaaij 2012, 72–73).

V nedavnem napadu v Nici so teroristi za svoj napad uporabili vozilo in s tem pokazali, da lahko v nevarno orožje spremenijo tudi nekaj povsem vsakdanjega. Vozila se lahko tako kadar koli uporabijo kot orožje in pred napadom jih je nemogoče identificirati kot takšne (Mendoza 2016).

Simon (2013) pravi, da bi lahko teroristi samotarji v prihodnosti kot eno od taktik uporabili kibernetški terorizem. Omenja pa še bioterorizem in kot primer navaja napade z antraksom. Nekaj takšnih napadov se je v preteklosti sicer že zgodilo, vendar pa ne izključuje možnosti še obširnejših in smrtonosnejših (Simon v Thompson 2013).

3 Analiza primerov

3.1 Avstrija 1993–97: Franz Fuchs

Avstrijec Franz Fuchs je med leti 1993 in 1996 izvedel pet serij bombnih napadov, v katerih je uporabil 28 doma narejenih bomb. V napadih so umrli štirje ljudje, 13 pa je bilo ranjenih, med njimi tudi tedanji župan Dunaja (Der Spiegel 1998).

Leta 1993 so se v Avstriji pričeli bombni napadi v obliki pisemskih bomb. Prvi žrtvi pisemskih bomb sta bila televizijska voditeljica programa ORF Silvana Meixner, katera je pokrivala področje migracij, in pastor August Janisch, ki je nudil tudi veliko pomoč beguncem (Antifa-info 2015, 2). Silvana Meixner je ob eksploziji utrpela poškodbe glave in bila ranjena po obrazu. Pastor Janisch pa je utrpel poškodbe rok in obraza (New York Times 1993).

Naslednja pisemska bomba je bila namenjena predsedniku Karitasa Helmutu Schüllerju, ki je bil zelo dejaven pri pomoči žrtvam v vojnah v Bosni in na Hrvaškem, vendar pa je bila pravočasno odkrita. Prav tako so pravočasno odkrili pisemske bombe, ki so bile namenjeni političarkama Madeleini Petrovic in Tereziji Stoitsits, predsedniku slovenskega društva Člen VII, Wolfgangu Gombocsu ter ministrici Johanni Dohnal (Antifa-info 2015, 2).

Pisemsko bombo, ki je bila poslana vodji avstrijske Zelene stranke, Madelini Petrovic, so neodprto prinesli na policijsko postajo, tisto, namenjeno Gombocsu, pa je pravočasno odkril eden od uslužbencev in jo prav tako prinesel na policijo. Vsa pisma so bila enake velikosti in debeline, imele so tudi enake pisemske znamke (New York Times 1993).

5. decembra istega leta je bil v napadu huje poškodovan še dunajski župan Helmut Zilk (Antifa-info 2015, 2). Zilk je bil socialist in eden največjih zagovornikov človekovih pravic, po napadu pa je preстал operacijo na svoji levi roki (New York Times 1993). Na pismih je bila napisana fraza *Mi se branimo. Grof Ernest Rüdiger von Starhemberg*. Grof von Starhemberg je vodil uspešen dunajski odpor proti Otomanskim vojskam, ki so mesto želele zavzeti leta 1683 in tako postal simbolni junak nemških neonacistov (Kinzer 1993).

Policisti so povzročitelja napadov začeli iskati v desničarskih vrstah, saj je izbira dosedanjih žrtev nakazovala, da imajo skupno to, da podirajo tujce in manjšine (Antifa-info 2015, 2). Javnost so pozvali, da naj pisma odpirajo previdno in da naj raje pokličejo policijo, če bodo med

svojo pošto odkrili kakšno sumljivo ovojnico. Policija je izdala tudi posebna opozorila okoli 100 posameznikom in organizacijam, ki bi lahko bili potencialne tarče. Za informacije, ki bi utegnile voditi do povzročitelja napadov, je bila tudi ponujena nagrada okoli 17.000 sedanjih evrov (Kinzer 1993).

24. avgusta so v Celovcu pred dvojezično šolo odkrili cevno bombo. Policijo je poklical eden od ljudi, ki so živeli ob šoli in videl nekoga pred zgradbo pustiti sumljiv predmet. Policija je našla približno 50 centimetrov dolgo cev in jo odpeljala na letališče, kjer bi jo podrobneje preiskali s pomočjo rentgena. Petkilogramska cevna bomba pa je eksplodirala ravno, ko so jo dajali skozi rentgensko napravo in poškodovala tri ljudi. Strokovnjaku za eksploziva, Theodorju Kelzu, je eksplozija odtrgala obe roki, prav tako je imel poškodovane oči. Poškodovana pa sta bila še dva policista, Guenther Petritsch in Hermann Knaller. Prvemu so morali iz ramena odstraniti del bombe, drugi pa je utrpel poškodbo roke in začasno izgubil sluh (Weyr 1994).

Oktobra leta 1994 je Fuchs ponovno odposlal štiri pisemske bombe. Prvo na Wieser Verlag v Celovcu, kjer je slovenska založba, drugo na združenje za zadeve tujcev v Dornbirnu, v papirnico v Hallein, zadnjo pa na opatijo v Wilten, ki je skrbela za begunce. Zaradi napake v zasnovi pa nobena od teh štirih bomb ni eksplodirala. Naslednja eksplozija je odjeknila 4. februarja leta 1995. Eksplodirala je ponoči v romskem naselju v Oberwartu na Gradiščanskem in ubila štiri ljudi. Cevna bomba je bila nameščena na znak, na katerem je pisalo *Romi nazaj v Indijo*, eksplodirala pa, ko so jo ljudje želeli odstraniti (Antifa-info 2015, 5). Junija leta 1995 je sledila nova serija pisemskih bomb. Tokratne tarče so bili TV voditeljica Arabella Kiesbauer, agencija za zmenke v Linzu ter podžupan Lübecka. Solastnik agencije za zmenke si je ob odprtju resneje poškodoval roki, ostali dve pismi pa sta odprla zaposlena voditeljice in podžupana ter prav tako utrpela resne poškodbe rok. Naslednje tarče sta bila dva tuja zdravnik in pomočnica beguncem Maria Loley. Decembra leta 1996 se je pojavila nova serija pisemskih bomb. Naslovljene so bile na dunajski urad visokega komisarja za begunce, madžarsko agencijo za zmenke, mater avstrijskega komika Lukasa Resetaritsa, Angelo Resetarits in indijsko družino na Dunaju. Dve bombi sta, najverjetneje zaradi napake pri varovalki, eksplodirali v poštnem nabiralniku v Graz-Göstingu, preostali dve pa so še pravočasno odkrili (Antifa-info 2015, 8–11). 9. decembra leta 1996 je pisemsko bomo prejela tudi Lotte Ingrisch, mačeha notranjega ministra Caspara Einema. Bomba je eksplodirala, ko so sumljivo pismo preiskovali policisti. Lotte

Ingrisch je bila tarča verjetno zato, ker so bili notranji minister in njegova družina preveč zaščiteni pred tovrstnimi poskusi napadov (Antifa-info 2015, 13). To je bila zadnja pisemska bomba, ki jo je odposlal Franz Fuchs, preden so ga približno leto kasneje aretirali. 1. oktobra leta 1997 ga je na avtobusni postaji rutinsko ustavila prometna policija, Franz Fuchs pa je mislil, da so ga razkrili in je zato želel z detonacijo cevne bombe storiti samomor, vendar mu je eksplozija le odtrgala obe roki ter poškodovala policiste (Der Spiegel 1998).

Franz Fuchs se je rodil 12. decembra leta 1949 na južnem štajerskem, v avstrijskem mestu Gralla, ki leži nedaleč od slovenske meje. Živel je v skromnem ruralnem okolju in bil najboljši učenec v šoli. Starša sta želela, da bi postal radio mehanik ali tehnik. Učitelji so mu priznali veliko nadarjenost in tako mu je bilo dovoljeno šolanje nadaljevati na gimnaziji. Tudi tam je bil boljši od drugih učencev, še posebno v fiziki. To je poznal celo bolje kot nekateri učitelj. Po maturi se je vpisal na študij teoretične fizike v Gradec in si za karierni cilj zastavil, da postane jedrski fizik. V času študija je nekaj časa delal v tovarni Volkswagen v Wolfsburgu na proizvodni liniji in si s tem služil denar za študij. Po le nekaj tednih dela se je odločil, da ne bo več živel revnega študentskega življenja in tako je s študijem zaključil. Z delom je nadaljeval v nemški tovarni Mercedes. Tam je bil pomočnik instalacij za tekočim trakom. Ker je imel opravljeno maturo, se je prijavil na pisarniško delovno mesto, vendar pa službe ni dobil, saj so težavo videli v tem, da zaradi neznanja tujih jezikov ne bi mogel uspešno komunicirati s tujimi, pretežno jugoslovanskimi delavci. Nato se je vrnil v Avstrijo, kjer pa ni imel ne poklica, ne dekleta. Padel je v globoko depresijo in začel razmišljati o samomoru. 8. avgusta leta 1976 je svojim staršem pustil naslednje sporočilo: *Pomen in obstoj človeštva je ničelno*. Oče ga je nato poslal na zdravljenje v psihiatrično ustanovo, kjer se je počutil kot zguba. Po dveh mesecih bivanja tam pa naj bi se njegovo stanje izboljšalo. Po zdravljenju je odšel na zavod za zaposlovanje in dobil delo na inštitutu za hidrogeologijo kot pomočnik v raziskovanju. Leta 1984 je umrl lastnik tega inštituta in Fuchs je nato zamenjal službo ter z delom nadaljeval v elektro podjetju, kasneje pa mu je prijatelj iz šolskih dni ponudil delo v gradbenem podjetju. Vendar pa je bilo z njim zelo težko delati, saj je bil zelo natančen človek, ki je vedno želel popolnost. Leta 1988 so ga zato pri gradbenem podjetju odpustili, po tem pa ni več iskal službe. Prav tako ni želel prejemati nobenega nadomestila za brezposelnost ali socialne pomoči. Pravil je, da noče biti kot drugi, da noče delati. Začel se je držati sam zase, oddaljil se je tudi od staršev. Po

njegovih besedah je takrat tudi opazil vse večjo diskriminacijo s strani nemških Avstrijcev in vse večje samozavedanje drugih etničnih skupin in religij. Fuchsov inteligenčni količnik je bil 139, kar je visoko nad povprečjem in v kolikor bi nadaljeval z akademsko kariero, bi lahko dosegel marsikaj. Sčasoma se je začel sovražiti zaradi propadlega življenja in razvil patološko sovražnost do ljudi, ki so živeli manj bedno življenje kot on sam (Der Spiegel 1999).

Na sojenju je pred sodnikom med drugim vzklikal slogane *Naj živi nemški narod, naj živi bavarska osvobodilna vojska! Ter tuja kri – ne, hvala!* Sodnik ga je zaradi tega kar štirikrat nagnal iz sodne dvorane. Sojenje se je nato nadaljevalo brez njega. Obsojen je bil za uboj štirih Romov, ki so umrli pri odstranjevanju table z rasističnem sloganu, na katero je bila pritrjena cevna bomba. Prav tako so mu sodili za poslanih 28 pisemskih bomb, ki so bile namenjene po večini politikom, novinarjem in glavnim podpornikom tujih manjšin v Avstriji. Državni tožilec je Fuchsa opisal kot izjemno inteligentnega, genija, ki je zagotovo imel dovolj izkušenj in znanja, da je znal sestaviti bombe. Zagovornik Fuchsa pa je želel dokazati, da je bil Fuchs le eden od mnogih napadalcev in tožilstvo obtoževal, da ignorira forenzične dokaze, ki naj bi bili v prid njegovim trditvam. Fuchs v več mesecih sojenja ni povedal skoraj ničesar. Tako tudi ni znan njegov pravi motiv za vse napade. Mlajši brat Franza Fuchsa, Gerhard, je medijem sicer povedal, da je v času, ko je služboval v Nemčiji, Franz Fuchs 5 let živel z žensko iz Jugoslavije, ki pa ga je nekega dne izginila skupaj z njegovimi življenjskimi prihranki. Dejal je, da je verjetno tudi to krivo za njegovo sovraštvo do tujcev in manjšin (Connolly 1999). Marca leta 1999 je bil obsojen na dosmrtno kazen, februarja leta 2000 pa je v svoji zaporni celici storil samomor. Obesil se je na kabel svojega električnega brivnika (BBC News 2000b).

3.2 London 1999: David James Copeland

Aprila leta 2000 je v roku trinajstih dni v Brixtonu, Brick Laneu in Sohu v Londonu eksplodiralo več bomb. Krivec za napade je bil David James Copeland. Bombne napade je načrtoval več mesecev, idejo o tem pa je dobil, ko je eksplodirala bomba v Cenntenial Parku med olimpijskimi igrami v Atlanti leta 1996. Policiji je kasneje povedal, da je do te eksplozije prišlo ravno, ko je v Notthing Hillu potekal karneval in takrat si je zaželel, da bi bomba eksplodirala tudi tam. Te ideje si ni mogel izbiti iz glave in nekega dneva se je odločil, da bo to izvedel sam. Želel je izdelati popolne bombe. Aprila 1997 je v internetni kavarni s spleta prenesel *Teroristični priročnik*, vendar se je zataknilo pri pripravi ene izmed potrebnih kemičnih snovi, zato je obupal (Gable in Jackson 2011, 24–25). Leto kasneje je znova prebral priročnik in našel navodila za sestavo cevne bombe. V eni od kiberkavarn je z interneta potegnil še drug priročnik o sestavljanju bomb z naslovom *Kako sestaviti bombo: Drugi del* (Wolf 2005, 5). Nato je začel z zbiranjem potrebnega materiala. Kupil je rakete in vžigalne naprave v vrednosti okoli 1500 funtov, za časovnike pa je uporabil navadne ure. V vsako bombo je dodal 1500 nohtov in vse skupaj dal v športno torbo. V soboto 17. aprila se je odpravil v Brixton, sosesko, ki velja za center londonske črnske skupnosti. Bil pa je zelo presenečen, ko je tam videl veliko belcev, vendar mu to načrtov ni ustavilo. Policiji je kasneje povedal, da je njihova stvar, če želijo tam živeti. Bombo je pustil pred eno izmed trgovin, sam pa je prizorišče zapustil s taksijem. Eksplozija je poškodovala okoli 50 ljudi, dve osebi sta izgubili oko. Do druge eksplozije je prišlo 24. aprila na Brick Laneu. Tarča te eksplozije je bila azijska skupnost v Londonu. Copeland je mislil, da je market odprt v soboto, zato je napad načrtoval za ta dan. V bistvu pa je bil odprt v nedeljo in tako je bilo tam precej manj ljudi, kot pa bi jih bilo dan kasneje. Tam je pustil torbo, v kateri je bila bomba. Torbo je opazil eden od sprehajalcev in jo odnesel na policijsko postajo, ki pa je bila zaprta, zato jo je dal v svoj avto in jo želel peljati na drugo policijsko postajo. Ko se je zavedal, da je v torbi lahko nevarna eksplozivna naprava, je zbežal iz avta. Za tem pa je bomba v avtomobilu eksplodirala in poškodovala 13 ljudi. Tretja bomba pa je eksplodirala v Sohu 30. aprila. Tokratna tarča je bila tamkajšnja homoseksualna skupnost. Eksplozija je povzročila smrt treh ljudi, 26 ljudi je bilo močno opečenih, še 53 pa je bilo poškodovanih. Zadnja bomba je bila osebne narave, saj je bil Copeland homofob, sovražil je homoseksualce (Gable in Jackson 2011, 24–25).

David James Copeland se je rodil v Isleworthu 15. maja 1976 (Hall in Hopkins 2000). Njegov oče je bil inženir, mati pa gospodinja. Iz zahodnega Londona so se preselili v cenejšo okolico Hampshira, kjer je bilo prostora za vzgojo otrok več. Copeland je zaostajal v fizičnem razvoju, in je imel manjvrednostni kompleks zaradi svoje nizke rasti. V najstniških letih se je bal, da je homoseksualec, nikoli ni imel dekleta. V kasnejših šolskih letih je začel poslušati metal in si pustil rasti dolge lase. Zaradi svojega obnašanja si je prislužil vzdevek *gospod Jezni*. K njegovem obnašanju je najbrž pripomoglo tudi predhodno ustrahovanje s strani vrstnikov. V šoli je bil bolj ali manj neviden, saj se ga nihče od učiteljev kasneje ni spomnil. Kasneje je začel z zlorabo drog in alkohola, prav tako je imel slab odnos s svojimi brati, kar je vodilo tudi v nasilje in obsodbo zaradi napada. Tudi s službami mu ni šlo preveč dobro in ravno to je še bolj okrepilo njegovo rasistično vedenje. Za zasedbo boljših delovnih mest je krivil imigrante, menil je tudi, da so deležni boljšega ravnanja kot "domači" belci. Nogometno nasilje huliganov na evropskem prvenstvu leta 1996 ga je tako vznemirilo, da si je dal narediti angleški tatu. Nanj pa je vplival tudi bombni napad na olimpijskih igrah v Atlanti istega leta in začel se je spraševati, kaj bi se zgodilo, če bi nekdo bombo sprožil na karnevalu v Notthing Hillu. V tem času se je začel odnos med njim in očetom vse bolj krhati, čeprav mu je oče priskrbel inženirsko službo v podjetju, kjer je delal tudi sam (Ryan 2005, 81–85).

Leta 1997 se je pridružil Britanski nacionalni stranki in postal njen aktivist. Na eni od fotografij, ki je bila posneta leta 1997, celo stoji ob ustanovitelju stranke Johnu Tyndallu. V času, ko je bil član stranke, je na internetu dobil informacije o tem, kako se izdelava bomba iz raket. Prav tako je prebiral antisemitistično in rasistično literaturo iz skrajno desničarskih katoliških skupin v ZDA. Leta 1998 se je preselil nazaj v Hampshire in se pridružil majhni nacistični organizaciji *Nacionalno socialistično gibanje*. Le nekaj tednov pred bombnimi napadi pa je postal tudi njen regionalni vodja (BBC News 2000a).

Ob prijemu je dal vedeti, da je bilo njegovo početje politično motivirano. Dejal je, da je bil njegov namen širiti strah, nezadovoljstvo in sovraštvo ter povzročiti rasno vojno. Prav tako je trdil, da je od svojega dvanajstega leta dalje imel sadistične sanje. Leta 1998 so mu predpisali blage antidepresive, da bi se lažje spopadal z napadi panike. O bombnih napadih je povedal, da jih je enostavno moral izvesti, saj mu ideja o njih ni in ni ušla iz glave. Dejal je, da ni imel

namena kogar koli ubiti, vendar pa mu je bilo vseeno, če bi prišlo do smrtnih primerov (Spaaij 2010, 863).

Povedal je tudi, da je napade izvedel, ker je želel postati slaven, saj lahko s povzročitvijo kaosa, škode, umora prideš na naslovnice časnikov. Želel je tudi, da ga kasneje ujamejo in na ta način bi ljudje poznali njegovo ime. Po njegovih besedah nisi nikoli obstajal, če se nihče ne spomni, kdo si. Dejal je tudi, da je bil vesel, da je dobil toliko medijske pozornosti in da se je počutil opeharjenega, ko so sprva odgovornost za napade želele prevzeti nekatere lokalne desničarske organizacije (Spaaij 2010).

V hišni preiskavi so v Copelandovi sobi našli na steni obešeni dve zastavi s svastiko, pripomočke za izdelavo bomb in člansko kartico Nacionalnega socialističnega gibanja. Policistom je povedal, da je homofobni nacist in da verjame v belo nadvlado. V njegovem domu so našli tudi Hitlerjevo sliko, fotografije bombnih napadov v Severni Irski in Kukluksklanovo fotografijo. Prav tako je hranil časopisne odrezke, povezane z rasističnimi zločini in njegovimi bombardiranjem. V svoji posesti pa je imel tudi Hitlerjevo knjigo *Moj boj* in nož z vgraviranim besedilom *Vse za Nemčijo* (Gable in Jackson 2011, 25–26).

Copeland naj bi trpel za eno od mentalnih bolezni. Pet obrambnih psihiatrov se je strinjalo, da gre za shizofrenijo, eden pa je trdil, da ne gre za shizofrenijo, ampak da trpi za manj resno osebnostno motnjo, ki pa ni dovolj resna, da bi ga lahko oprostili obsodbe za umore. Svoji psihiatrični medicinski sestri naj bi Copeland dejal, da je logično in racionalno načrtoval napade (Spaaij 2010, 863).

30. junija leta 2000 je bil obsojen na šest doživljenjskih kazni. Za pomilostitev bi lahko zaprosil šele po odsluženih najmanj petdesetih letih (Holt 2007), vendar pa do tega verjetno ne bo prišlo, saj je v začetku lanskega leta brutalno napadel sojetnika in bil preseljen v samico. To pa ni bil edini incident, ki ga je storil v zaporu. Junija leta 2014 je z orožjem, narejenim in zobne ščetke in britvice, napadel in porezal obraz še enega sojetnika (Drake 2015).

3.3 Norveška 2011: Anders Behring Breivik

22. julija 2011 je Anders Behring Breivik na Norveškem izvedel dva teroristična napada. Najprej je v centru Osla detoniral bombo in tako ubil osem ljudi, nato pa se je peljal do otoka Utøya, na katerem je imel podmladek norveške laburistične stranke poletni kamp, kjer je v strelskem napadu ubil 69 mladih ljudi (Berntzen in Sandberg 2014, 759–762).

22. julija je Breivik na spletni strani *YouTube* objavil svoj film in napisal 1500 strani dolgo sporočilo, katerega je ob 15.05 poslal okoli 8.000 ljudem. Nato je zapustil stanovanje svoje matere in odšel na parkirišče, kjer je sedel v najetega Volkswagna Crafterja in odpeljal do ulice Grubbegaten, ki leži v središču Osla. Tja je prispel ob 15.13 in Avto ustavil 200 metrov pred "h-blokom", vladno stavbo, kjer delujejo premier, ministrstvo za pravosodje in policija. Njegova glavna tarča tu je bil parlament. Tam je počakal dve minuti ter si nadel neprebojni zaščitni jopič in čelado. Ob 15.15 se je premaknil 200 metrov naprej in znova parkiral vozilo. Prižgal je detonator bombe, katero je izdelal doma, in hitro zapustil vozilo s pištolo znamke Glock v roki. Ob 15.20 je prišel na trg Hamersborg, kjer je pred tem parkiral drugo najeto vozilo. Z njim se je odpeljal do trajekta v Utøya, ki leži približno 40 kilometrov severozahodno od Osla. Ob 15.25 je eksplodirala bomba v centru Osla in ubila osem ter ranila 209 ljudi. Ob 15.55 je Breivik prispel do trajekta, se nanj vkrcal ter potoval do otoka Utøya, kjer je takrat gostoval poletni kamp podmladka laburistov. Tja je prispel ob 17.18 in pričel strelski pohod ob 17.22. Ubil je bilo 67 ljudi, še dva sta umrla pri poskusu pobega. Poškodovanih je bilo 110 ljudi, od tega jih je 33 utrpelo strelne rane. Kar 50 od ubitih 69 ljudi je bilo mlajših od 18 let (Gill 2015, 1–3).

Anders Behring Breivik se je rodil 13. februarja 1979 v bogatem delu Osla. Ko je bil star eno leto, sta se njegova starša ločila. Njegov oče, po poklicu diplomat, je nato kmalu izginil iz njegovega življenja, njegova mati pa je bila depresivna, samouničevalna ženska, ki je želela poslati sina in hčerko v sirotišnico. Zanimanje s strani matere je nadomestil z izživljanjem nad šibkejšimi ter mučenjem živali. Prav tako mu ni šlo dobro od rok vzpostavljanje prijateljskih vezi. Imel pa je enega prijatelja iz otroštva, Ahmeda, sina pakistanskih emigrantov. Občudoval je otroke pakistanskih priseljencev ter kopiral njihovo govorico in stil oblačenja. Zaradi tega pa so se norveški otroci iz njega še bolj norčevali. Nato se je Ahmed odselil in izgubila sta stik. Po končani srednji šoli je želel na hitro priti do denarja. Sprva je prek telefona prodajal oglaševalske prostore, a neuspešno. Nato je nekaj časa uspešno prekupčeval ponarejene diplome, vendar je

tudi s tem moral prenehati, saj se je znašel v nevarnosti, da ga razkrijejo. Nato se je pridružil prostozidarjem, vendar pa so ga dolgočasili in nikoli ni bil njihov aktivni član. Takrat je v njegovo življenje vstopila politika, in sicer v obliki Stranke napredka, katere glavni cilj je bil mnenje javnosti spreobrniti proti imigrantom in jo informirati o nevarnostih Islama. Breivik je upal, da bo izbran kot kandidat za mestni svet. V želji po moči je postajal vse bolj agresiven in začel se je vse bolj zanimati za orožje. Vendar pa je bil tudi za Stranko napredka preveč nenavaden, zato ga nikoli niso niti predlagali za kandidata za mestni svet. Uspešen pa ni bil niti v ljubezenskem življenju. Na Norveško je pripeljal Belorusinjo, katero mu je priskrbel ena od agencij, ki se ukvarja z izvozom deklet, da bi se z njo poročil. Njegova mati je bila navdušena, da ima končno dekle. Vendar pa se tudi to ni dobro izšlo. Ljudje, ki so Breivika bolje poznali, so vedeli, da se rad lepo oblači in celo uporablja ličila, zato so nekateri menili, da je v resnici homoseksualec. To pa je vedno zanikal. Osamljenost v realnem svetu pa je kmalu nadomestil z virtualnim svetom. Po več dni in noči skupaj je bil zaklenjen v sobo in pod vzdevkom *Andersnordic* igral bojovniško računalniško igro *World of Warcraft*. Njegov karakter v igri je bil oblečen v viteška oblačila, okrašena s svetlečimi dragimi kamni. Vendar pa tudi v tej virtualni igri ni bil dobro sprejet s strani ostalih igralcev, katerim so se njegove blodnje zdele smešne. Od leta 2006 dalje je Breivik živel bolj ali manj v svojem domišljijem, kateri pa je bil vseeno povezan s politikami in ideologijami resničnega sveta. Postal je obseden z idejo, da je Zahod v vojni z Islamom. Navdahnjen je postal z neonacističnimi in proti islamskimi spletnimi stranmi in knjigami, v kibernetnem prostoru pa je ustvaril lik *Andrewa Berwicka*. Kot *Berwick* je napisal manifest z naslovom *2083: Evropska deklaracija neodvisnosti* (Buruma 2015).

V tem manifestu je razložil, kako je zadnjih devet let metodično načrtoval napade, kupoval orožje in tone umetnih gnojil, brez da bi nase pritegnil pozornost (Michael 2013, 47).

Manifest je bil dolg 1516 strani in v celoti sestavljen iz internetnih virov. V njem je bilo polno bojevitosti in njegovih najljubših spletnih strani, govori pa o tem, kako je zahodno civilizacijo potrebno rešiti, preden jo bo zavzel Islam. Vendar pa muslimani niso bili glavna tarča *Berwickovih* vojn. Glavne grožnje zahodnemu svetu so bili po njegovem kulturni marksizem, multikulturalizem in kulturne elite, ki so sodelovale pri islamizaciji zahoda. Breivik je našel razlog in način, kako pokazati svojo pravo moč in dobiti priznavanje okolice. Najel je osamljeno

farmo, kjer je izdelal močno bombo. Zbral pa je tudi precej drugega smrtonosnega orožja (Buruma 2015).

Pred napadi je bil zelo dejaven tudi na številnih ekstremističnih internetnih forumih, prav tako pa je igral spletne igre. Prek spleta se najverjetneje nikoli ni z nikomur pogovarjal o svojih terorističnih načrtih. Prav tako njegovi komentarji na internetnih forumih niso preveč izstopali, zato je verjetno, da tudi, če so ga nadzirale varnostne službe, se te niso odzvale na njegove objave. Njegovi komentarji na forumih nakazujejo, da je imel kritični pogled do islama in socializma že precej preden so bili ustanovljeni tako imenovani protidžihaditski blogi. To pa pomeni, da ti blogi niso imeli skoraj nobene vloge pri njegovi radikalizaciji, so pa kasneje ti blogi njegovo radikalno mišljenje še okrepili. Breivik je sprva želel postati pisec in založnik. Želel je, da on in ostali norveški blogerji, ki so imeli podobne ideje o multikulturalizmu in islamu, izdajajo tako imenovano kulturno konzervativno revijo, vendar pa je bila njegova ideja zavrnjena. Morda je ravno ta ponovna zavrnitev vodila k njegovi kasnejši nasilni radikalizaciji. Vse informacije o tem, kako sestaviti bombo, je dobil na internetu. Prav tako je pomagal pri financiranju terorističnih napadov preko spletnega podjetja. Preko internetnih strani, predvsem *eBay-a* je kupoval orožje, zaščitni jopič in sestavne dele za izdelavo bombe. Za propagandne namene pa je uporabljal predvsem *Facebook* in *Twitter*. K nasilnem vedenju pa je po vsej verjetnosti pripomoglo tudi igranje nasilnih spletnih iger (Ravndal 2013).

Aprila 2012 je Breivik na sojenju povedal, da je bil motiviran z dobrim in ne zlim ter da bi dejanje ponovil. Dejal je tudi, da je izvedel najbolj sofisticiran in spektakularen politični napad v Evropi po drugi svetovni vojni (Jamieson in Johnston 2012).

Izrekel se je za nedolžnega in v svojem zaključnem nagovoru povedal, da so bili njegovi napadi preventivni. Da je deloval v želji po zaščiti avtohtonega norveškega prebivalstva in kulture. Še enkrat več je poudaril, da se ravno zaradi tega ne počuti krivega za to, kar je storil, saj je šlo za zaščito njegovih ljudi, kulture, religije, mesta in države (Spaaij 2010).

V svojem zagovoru je tudi povedal, da je bil cilj napadov končati multikulturni tok in določiti svoje poglede na muslimane in šeriatsko pravo. Dodal je še, da ga bodo nekoč ljudje razumeli in videli, da multikulturalizem ne bo uspel (Jamieson in Johnston 2012).

Obsojen je bil na 21 let zaporne kazni, to je manj kot štiri mesece za vsako žrtev. 21 let je tudi najvišja možna zaporna kazen na Norveškem. To kazen prestaja v zaporu blizu Osla in v kolikor po prestani kazni ne bo več predstavljal grožnje, bo izpuščen leta 2033, ko bo star 53 let (Lewis in Lyall 2012).

3.4 Boston 2013: Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev

V Bostonu vsako leto na tretji ponedeljek v aprilu poteka tekaški maraton. Bostonski maraton je najstarejši letni maraton na svetu, poteka namreč že od leta 1897. Tekmo gosti osem skupnosti: začetek je v Hopkinsku, nato pa se nadaljuje skozi Ashland, Framingham, Natick, Wellesley, Newton in Booklyn ter zaključi v Back Bayu v Bostonu. Vsako leto se maratona udeleži okoli 26.000 prijavljenih tekačev, po startu pa se jim pridruži še nekaj tisoč neprijavljenih, tako imenovanih "banditov", ob progi pa tekače spremlja in spodbuja več sto tisoč gledalcev (Commonwealth of Massachusetts, 3).

15. aprila 2013 pa 117. bostonski maraton ni bil v znamenju teka in zmagoslavja. Nekaterim tekačem sploh ni uspelo prečkati ciljne črte, saj sta na cilju odjeknili dve eksploziji, v katerih so umrli trije ljudje, 264 pa je bilo poškodovanih. Storilca terorističnega napada na bostonskem maratonu sta bila čečenska brata Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev (Mueller 2014, 1).

Do prve eksplozije je prišlo na severni strani ulice Boylstone, pred trgovino Marathon Sports, do druge pa pred restavracijo Forum, ki je bila locirana nekoliko naprej na isti ulici. Vsaka od eksplozij je ubila vsaj eno osebo ter pohabila, ožgala in ranila še veliko drugih ljudi. Poškodovana je bila tudi javna in zasebna lastnina. Eksploziji sta povzročili eksplozivni napravi, narejeni iz lonca na pritisk, nizko eksplozivnega prahu, šrapnelov, lepila in drugih materialov. Takšne eksplozivne naprave povzročajo izjemno trpljenje, bolečine, pa tudi smrt, saj so sestavljene tako, da ob detonaciji trgajo meso in lomijo kosti (United States District Court).

Brata sta po uspešni detonaciji bombe, narejene iz lonca na pritisk, ob 14.49 mirno zapustila prizorišče. Kako sestaviti bombo, sta se naučila iz revije Al Kaide, do katere sta prišla preko interneta. Naslednji dan sta bila brata vpletena v strelski obračun v kampusu Massachusettskega inštituta za tehnologijo, v katerem je bil ubit tamkajšnji varnostnik. Dan za tem sta bila vpletena v krajo avtomobila, voznika pa sta vzela za talca. Voznik je kasneje pobegnil in dal policiji pomembne informacije, ki so vodile v lov za ubežnikoma, v katerem je bil Tamerlan ubit. Kasneje istega dne so v čolnu našli tudi Dzhokharja, ki je imel več strelnih ran in sporočilo, na katerem so bili napisani motivi za napad – kaznovanje Združenih držav Amerike za vojne in zločine proti muslimanom in muslimanskim državam, kot sta na primer Irak in Afganistan. Brata

sta razmišljala tudi o samomorilskih napadih. Dzhokhar je bil obtožen zaradi uporabe orožja za množično uničevanje in uboj štirih ljudi (Teich 2013).

Dve leti pred napadom na bostonskem maratonu sta starejši brat Tamerlan in njegova mati, Zubeidat, postala sumljiva FBI, in sicer zaradi informacij, ki jim jih je posredovala ruska FSB. Marca leta 2011 je ruska obveščevalna služba Američanom sporočila, da sta privrženca radikalnega Islama ter da se Tamerlan pripravlja na potovanje v Rusijo, kjer se bo pridružil neopredeljenim podzemnim skupinam v Dagestanu in Čečeniji. FBI-jeva posebna skupina za terorizem je preučila Tamerlana Tsarnaeva z namenom ugotoviti, ali predstavlja grožnjo nacionalni varnosti. Po treh mesecih so prišli do zaključka, da nima nobene povezave s terorizmom. Septembra leta 2011 je enako informacijo kot FBI-ju FSB posredovala tudi agenciji CIA. Oktobra istega leta je CIA informacijo posredovala tudi agencijam NCTC, FBI, DHS in Državnem ministrstvu. NCTC je Tamerlana dodal na seznam potencialnih terorističnih groženj. Tri mesece kasneje pa je Tamerlan potoval v Rusijo – tako, kot so predvidevali ruski obveščevalci. Vendar pa njegovo potovanje ni vzbudilo nikakršnih novih vprašanj ali preiskav glede tega, ali to predstavlja grožnjo nacionalni varnosti (CIA Intelligence Community 2014).

Tamerlan in Dzhokhar sta bila rojena v Kirgizistanu, Tamerlan leta 1986, Dzhokhar pa leta 1993. Etnično sta bila Čečena, tako da je bila verska in politična diskriminacija v njunem življenju prisotna vse od otroštva. Leta 1994, ko je imel Tamerlan štiri in Dzhokhar eno leto, je izbruhnila prva čečenska vojna, ki na otrocih ni pustila večjega vpliva. Leta 1999 pa je izbruhnila druga čečenska vojna, katera je pustila večji pečat, čeprav nista nikoli obiskala Čečenije. Istega leta je njun oče Anzor izgubil službo v kirgizijskem parlamentu zgolj zaradi tega, ker je bil Čečen. Družina je bila tako prisiljena zapustiti svoj dom in se preseliti v Dagestan, kjer so bili kljub selitvi še vedno priča prelivanju krvi in nasilju. Spomladi leta 2002 pa se je Anzor skupaj s svojo ženo Zubeidat in mlajšim sinom Dzhokharjem, ki mu je bilo takrat osem let, preselil v Združene države Amerike. Starejši sin in hčerki, Ailina in Bella, pa so ostali v Dagestanu, dokler družini ni bil odobren politični azil leta 2003. Julija istega leta se je združena družina preselila v majhen dom v Cambridgeu, Massachusetts. Pred selitvijo v ZDA je Tamerlan za razliko od mlajšega brata lahko bolje razumel, kaj se dogajalo on zakaj je prišlo do čečenskih vojn. Mlajši brat je bil namreč, ko je prišlo do obeh vojn, verjetno še premlad, da bi vso stvar lahko dodobra razumel. Tamerlan je bil leta 1999, ko je prišlo do druge čečenske vojne, star 13 let, tako da je lahko bolje

občutil diskriminacijo, grozodejstva in predsodke. Bil je vaju življenja v Kirgizistanu in Dagestanu in se življenju v zahodnem svetu ni tako lahko privadil kot njegov mlajši brat, kateri pa je bil kljub novemu življenju še vedno zelo nacionalističen in ponosen na to, da je Čečen. Tamerlan je v svoji zgodnji odrasli dobi imel veliko značilnosti, ki skupaj tvorijo nekakšno popolno kombinacijo za osebo, ki je dovzetna za izvajanje terorističnih dejanj. Kot prvo je bil nasilen. Leta 2007, ko je imel 20 let, je v obraz udaril brazilskega najstnika, ki se je videval z njegovo mlajšo sestro. Ni čisto jasno, zakaj je do incidenta prišlo, zagotovo pa zveze ni odobral, ker fant ni bil musliman. Leta 2008 je pretepel sestrinega moža, ker naj bi jo varal in pretepal. Leta 2009 pa je bil pridržan, ker je pretepel svoje dekle. Leta 2008 je opustil študij računovodstva in želel postati profesionalni bokсар. Ko je za svojo profesionalno pot izbral boks, je postal z njim tako obseden, da mu za preostale stvari v življenju ni bilo več mar. Njegove olimpijske sanje pa so se končale, ko so leta 2010 spremenili pravila, katera so določala, da ndržavlјani ZDA ne morejo tekmovati za mesta na olimpijskih igrah. Takrat je izbral novo obsesijo: religijo. Kljub temu, da je prihajal iz sekularne muslimanske družine, ga je Islam navdušil med leti 2009–2010. Po več ur skupaj je bral islamske spletne strani, nagnjen je bil k prepričanju o obstoju teorij zarote s strani ameriške vlade, še posebej tistih, ki so vključevale zatiranja muslimanov, prav tako pa je odraščal v okolju, v katerem so bili zatiranje, diskriminacija in nasilje nekaj vsakdanjega. Tamerlan se je junija leta 2010 poročil z Američanko Kathereine Russel, ki si je po poroki ime spremenila v Karima Tsarnaeva. Po poroki pa si ni spremenila le imena, spremeniti je morala tudi svoj način oblačenja in prehranjevanja ter sprejeti Islam. Po terorističnem napadu si je Karima svoje ime spremenila nazaj, se preselila nazaj k staršema, še vedno pa ostaja muslimanka. Leta 2011 sta se Tamerlanova starša ločila. Eden glavnih razlogov za ločitev je bil ta, da se je Anzor, ki ni bil nikoli preveč veren, počutil depresivnega, ko sta tako njegov sin kot tudi njegova žena Zubeidat postajala vse bolj versko radikalna. Njegov oče se je po 25 letih zakona preselil nazaj v Dagestan in ker je bila ravno religija glavni razlog za razpad zakona svojih staršev, je velika verjetnost, da je za to Tamerlan krivil sebe. Kmalu pa je tudi izgubil stik s svojo materjo, ki se je po kraji v eni od trgovin z oblačili prav tako vrnila v Dagestan. Še bolj kot Tamerlana pa je odsotnost staršev verjetno prizadela mlajšega Dzhokharja, ki pred tem ni bil nikoli odtujen od obeh staršev in pričakovati je bilo, da se bo zato bolj in bolj zgedoval po svojem starejšemu bratu.

Dzhokhar pa je bil pravo nasprotje Tamerlana. Bil je prvi otrok Tsarnaevih, ki je prišel v ZDA, zato se je na tamkajšnje življenje zelo dobro privadil in vključil v družbo. Po bombnem napadu v Bostonu so ga njegovi prijatelji opisovali kot prijetnega in prijaznega. Imel je izkušnje z drogami in alkoholom, vendar ne v mejah, ki bi kogar koli skrbele. Občasno je kadir marihuano in užival alkohol. Prijatelji pa so povedali še, da je bil, ko so zašli v težave, vedno zbran in miren. Tudi on se je tako kot njegov starejši brat ukvarjal z boksom, vendar pa po pričevanju znancev in prijateljev ni bil nikoli nasilen. Kot vidimo, za razliko od njegovega brata, v njegovem vedenju ni zaznati nič, kar bi lahko sprožilo alarm za nasilna dejanja terorizma. Vendar pa je vseeno prišlo do nekaj alarmantnih situacij že v srednji šoli. Eden od njegovih prijateljev se spomni, da se je v določeni meri strinjal s teroristi in jih celo podpiral. V diskusiji o Islamu je Dzhokhar pokazal, kako sovraži, ko ljudje enačijo terorizem z Islamom, prav tako pa je zagovarjal Džihad in ga označil za "osebni boj". Ko pa je debata tekla o 11. septembru je dejal, da si včasih ZDA to tudi zaslužijo za svoje intervencije. Leta 2011 je Dzhokhar zaključil srednjo šolo in pričel s študijem na Univerzi v Massachusettsu, v Dartmouthu. Za študij je prejel štipendijo, ki je temeljila na uspešnosti v srednji šoli. V času študija pa so njegove ocene začele naglo padati. Neuspešen je bil pri kar sedmih predmetih, vendar pa je bil istega leta pod pritiskom zaradi ločitve staršev, aretacije matere in selitvijo obeh staršev nazaj v Dagestan. S tem je izgubil veliko podpore, vse bolj pa se začel zanašati na starejšega brata. Dzhokhar je bil ponosen musliman, vendar pa je verjetno po odhodu staršev padel pod bratov radikalen verski vpliv (Mueller 2014).

Dzhokhar se je med begom pred policisti skrtil v pokrit čoln, ki je bil na vrtu ene izmed hiš v soški Watertown. Tam je pustil tudi sporočilo, da je bil napad, ki sta ga z bratom Tamerlanom izvedla 15. aprila, povračilo za ameriške vojne v Iraku in Afganistanu in da so bile žrtve napada postranska škoda. V sporočilo je napisal še, da je njegov brat mučenik in da ga ne bo pogrešal, saj se mu bo kmalu pridružil. Pripisal pa je še, da ko napadeš enega muslimana, napadeš vse (Rtvslo 2013).

17. avgusta 2012 je Tamerlan ustvaril *YouTube* kanal in na njem oktobra istega leta začel objavljati veliko videov, ki so bili povezani z džihadom. Prav tako so preiskovalci na njegovem računalniku našli veliko člankov in videov, ki so bili povezani z džihadom. Med njimi tudi članke, ki jih je napisal v ZDA rojeni islamski klerik Anwar al-Aulaqi. Na enem od računalnikov so našli vsaj sedem izvodov revije *Inspire*, spletne revije v angleškem jeziku, ki jo je izdajal al-

Aulaqi. V enem od izvodov revije je bil članek z naslovom *Naredite bombo v kuhinji vaše mame*, ki je vseboval navodila za izdelavo eksplozivnih teles, kakršna sta bila uporabljena pri napadu na bostonskem maratonu (CIA Intelligence Community 2014).

Dzhokhar pa je imel na svojem računalniku digitalno knjigo z naslovom *The Slicing Sword, Against the One Who Forms Allegiances With the Disbelievers and Takes Them as Supporters Instead of Allah, His Messenger and the Believers*. Ta verzija je vsebovala predgovor al-Aulaqija, dobro znanega propagandista Al Kaide. Ta publikacija govori o tem, da naj muslimani ne dajo svoje zvestobe in pripadnosti vladam, ki izvajajo invazije na muslimanske dežele. Prav tako pa so na njegovem računalniku našli še več drugih publikacij, povezanih z radikalnim islamom in džihadom (United States District Court).

Dzhokharjeva obtožnica je vsebovala trideset točk in ga bremenila sodelovanja v zaroti za uporabo orožja za množično uničenje proti osebam in premoženju, pri čemer je prišlo do smrtnih primerov. Obtožen je bil uboja štirih ljudi – treh gledalcev maratona in varnostnika v kampusu Massachusettskega inštituta za tehnologijo ter poškodovanja in ranitve številnih drugih ljudi (United States District Court).

Sodišče v Bostonu je 15. maja 2015 soglasno odločilo, da je Dzhokhar kriv terorističnega napada ter da je kriv v vseh 30. točkah obtožnice. Porota je o razsodbi razpravljala 14 ur in pol, obtoženi pa je bil obsojen na smrtno kazen (Valencia 2015).

24. junija 2015 je Dzhokhar v svojem govoru priznal krivdo za bombni napad. Povedal je, da mu je žal za življenja, ki jih je vzela, za trpljenje, ki ga je povzročil in nepopravljivo škodo, ki jo je storil (United States District Court 2).

4 Primerjalna analiza primerov

Tabela 4.1: Splošne karakteristike napadalcev

	Franz Fuchs	David James Copeland	Anders Behring Breivik	Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev
Narodnost	Avstrijec	Anglež	Norvežan	Kirgizistanca
Država izvedbe napada	Avstrija	Anglija	Norveška	ZDA
Leto izvedbe napada	Več napadov med leti 1993 in 1996	Več napadov leta 1999	2011	2013
Starost ob prvi izvedbi napada	44 let	23 let	32 let	Dzokhar 20 let Tamerlan 27 let
Zakonski stan ob izvedbi napadov	Samski, nikoli poročen	Samski, nikoli poročen	Samski, nikoli poročen	Dzokhar: ni podatka, nikoli poročen Tamerlan: poročen

Za primerjalno analizo teroristov samotarjev in njihovih napadov sem si izbrala takšne, ki so delovali v različnih državah in v kronološkem redu.

Franz Fuchs je deloval in napade izvajal v sosednji Avstriji med leti 1993 in 1996, David James Copeland v Angliji leta 1999, Anders Behring Breivik na Norveškem leta 2011, brata Tsarnaev pa v ZDA leta 2013. Prvi trije so napade izvajali v državah, v katerih so bili rojeni in tam živeli celo življenje, le brata Tsarnaev sta napad izvedla v ZDA, kamor sta se preselila iz Kirgizistana, ko jima je bilo osem (Dzhokhar) oziroma sedemnajst (Tamerlan) let.

V povprečju so bili napadalci ob izvedbi prvega napada stari 29 let. Najstarejši je bil Franz Fuchs s štiriinštiridesetimi leti, najmlajši pa Dzhokhar Tsarnaev z dvajsetimi leti.

Pri analizi zakonskih stanov napadalcev sem ugotovila, da so bili vsi, razen Tamerlana Tsarnaeva, neporočeni. Prav tako je bil on tudi edini, ki je imel otroka.

Tako David James Copeland in Anders Behring Breivik sta imela težave v ljubezenskem življenju in zvezami. Nekateri ljudje, ki so Breivika bolje poznali, so celo mislili, da je v resnici homoseksualec, vendar je on to zanikal. David James Copeland ni nikoli imel dekleta in sam naj bi se zaradi tega bal, da je prav tako homoseksualec. To nezmožnost navezovanja stikov z osebami nasprotnega spola pa gre morda lahko pripisati dejstvu, da sta bila oba v mladosti in najstniških letih ustrahovana s strani vrstnikov in nista imela veliko prijateljev ter tako postala nezmožna navezovanja socialnih stikov. Tudi Franz Fuchs je bil, še posebno v zadnjih nekaj letih, precej osamljen – po izgubi službe se je povsem izoliral od ljudi, tudi od družine. Tudi Tamerlan Tsarnaev je imel težave pri navezovanju stikov. Imel je zelo malo prijateljev. V ZDA je prišel kot najstnik in verjetno zaradi tega imel težave pri vključevanju v družbo. Za razliko od ostalih pa Dzhokhar Tsarnaev ni imel nobenih težav pri vključevanju v družbo, imel naj bi veliko prijateljev in bil priljubljen med vrstniki.

Tabela 4.2: Izobrazba, opozorilni znaki in psihično zdravje napadalcev

	Franz Fuchs	David James Copeland	Anders Behring Breivik	Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev
Izobrazba oz. zaposlitev	Nedokončan študij teoretične fizike; delo v avtomobilskih tovarnah, gradbenem podjetju, kasneje brezposeln	Dokončana srednja šola; sprva težko dobil službo, kasneje inženirska zaposlitev	Dokončana srednja šola; prodaja oglaševalskih prostorov in ponarejenih diplom, želel je uspeti v politiki	Dzokhar: študent Tamerlan: nedokončan študij
Nasilna dejanja pred izvedbo terorističnih napadov – opozorilni znaki	Ni bil nasilen; razvoj patološke sovražnosti do ljudi, ki so živeli boljše življenje od njega in tujcev	Obsodba zaradi napada; član Britanske nacionalne stranke; član in kasneje vodja manjše nacistične organizacije; zloraba drog in alkohola	V otroštvu izživljanje nad šibkejšimi in mučenje živali; zanimanje za orožje; zanimanje za neonacizem	Dzokhar: v nekaterih izjavah je podpiral teroriste Tamerlan: nasilni incidenti, kasneje postal obseden z religijo, potovanje v Čečenijo, FSB opozori FBI in CIO
Psihično zdravje oz. težave pred napadi	Depresija, želel je storiti samomor, zdravljenje v psihiatrični bolnišnici; pred napadi se je oddaljil od vseh	Pogoste sadistične sanje, napadi panike, zdravniki so mu predpisali antidepressive; morda je bil shizofrenik	Živel je v svojem domišljijem svetu, blodnje	Dzokhar: / Tamerlan: /

V času izvedbe napadov je bil le najmlajši, Dzhokhar, še študent. Vsi ostali napadalci so imeli uspešno dokončano le srednjo šolo. Franz Fuchs je bil v šoli zelo nadarjen in imel inteligenčni kvocient 139. Po dokončani maturi je začel s študijem teoretične fizike, vendar študija ni

dokončal. Sprva je bil zaposlen v proizvodnji v avtomobilskih tovarnah in želel napredovati na višje delovno mesto. Vendar mu to v avtomobilski tovarni ni uspelo, saj je bila večina delavcev tujcev, ki so prihajali predvsem iz jugoslovanskih držav, zato bi bila komunikacija med njim in delavci lahko težavna. Verjetno je tudi to pripomoglo k njegovi sovražnosti do priseljencev in tujcev. David James Copeland se po dokončani srednji šoli za študij ni odločil ter začel iskati zaposlitev. Pri tem ni bil preveč uspešen in za svoj neuspeh je krivil priseljence, ki naj bi belcem kradli delovna mesta. Tu lahko opazimo podobnost s primerom Fuchsa. Anders Behring Breivik je prav tako uspešno končal srednjo šolo in nato želel na hitro priti do denarja s prodajo oglaševalskih prostorov in ponarejenih diplom. Po teh neuspešnih poskusih pa je želel uspeti v politiki. Tudi Tamerlan Tsarnaev je uspešno dokončal srednjo šolo, prav tako kot Franz Fuchs pa tudi on ni dokončal študija. Študij je opustil zaradi želje po tem, da postane profesionalni bokсар. Po izgubi upanja o boksarski karieri pa je njegova glavna strast postala religija.

Pri preučevanju primerov sem pri nekaterih zaznala nekatere lastnosti, ki bi lahko veljale kot alarmantne za njihova kasnejša dejanja. Pri Franzu Fuchsu kakšnih posebno alarmantnih dejanj ni bilo. Nikoli ni bil nasilen, svoje sovraštvo do tujcev je verjetno razvil zaradi slabih osebnih izkušenj ter zaradi obtoževanja tujcev za njegove lastne osebne neuspehe. David James Copeland je za razliko od Fuchsa imel bolj nasilno preteklost, zlorabljal je alkohol in droge in bil član Britanske nacionalne stranke ter celo regionalni vodja manjše nacistične organizacije. Anders Behring Breivik je bil že od otroštva dalje nasilen. Tako do šibkejših od sebe, kot tudi do živali. Kasneje se je začel zelo zanimati za orožje in ga tudi zbiral. Prav tako pa se je tudi začel zanimati za neonacizem. Dzhokhar Tsarnaev ni bil nikoli nasilen in ni kazal nobenih alarmantnih znakov. Po izjavah njegovih sošolcev pa se je v nekaterih debatah, ki so zadevale terorizem, strinjal z dejanji teroristov in jih podpiral. Glede napada 11. 9. 2001 je dejal, da so si ga ZDA zaslužile zaradi svojih intervencij. Njegov brat Tamerlan pa je imel precej bolj nasilno preteklost in je kazal kar nekaj alarmantnih znakov. Napadel je fanta svoje sestre, sestrinega moža in pretepel svoje dekle. Po opustitvi boksanja je postal obseden z islamom. FSB je celo opozorila tako FBI kot tudi CIO o tem, da je privrženec radikalnega islama, ter da se pripravlja na potovanje v Rusijo, kjer se namerava pridružiti neopredeljenim podzemnim skupinam v Čečeniji. Vendar pa ga ameriške službe in agencije niso identificirale kot grožnjo nacionalni varnosti.

Ugotovila sem tudi, da sta imela tako Fuchs kot tudi Copeland kar nekaj težav s svojim psihičnim zdravjem. Fuchs je imel v preteklosti težave z depresijo, ki je bila posledica neuspehov v karieri in ljubezenskem življenju. Razmišljal je o samomoru, nato pa se je odšel za dva meseca zdraviti v psihiatrično bolnišnico. Po tem se mu je zdravje izboljšalo in našel je službo. Več kot desetletje kasneje pa se je po izgubi službe povsem izoliral tako od družine kot tudi drugih ljudi. Copeland je zaradi napadov panike, ki jih je doživljal, jemal antidepresive, že od otroštva dalje pa naj bi imel pogosto sadistične sanje. Večina psihiatrov je bila tudi mnenja, da je shizofrenik. Breivik je živel zelo izolirano življenje, veliko časa je preživel ob igranju nasilnih videoiger. Živel je v svojem domišljjskem svetu, v katerem je predvsem v Islamu in multikulturalizmu videl veliko grožnjo Zahodnemu svetu. Brata Tsarnaev pa nista imela nobenih težav s psihičnim zdravjem.

Tabela 4.3: Primerjava napadov

	Franz Fuchs	David James Copeland	Anders Behring Breivik	Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev
Uporabljeno orožje	Doma narejene bombe	Doma narejene bombe	Streljanje in doma narejene bombe	Doma narejene bombe
Uporaba interneta pri načrtovanju napadov	/	Navodila za izdelavo bombe	Ekstremistični forumi; sestava bombe; nakup orožja in sestavnih delov za izdelavo bombe; članki in knjige o nacizmu	Navodila za izdelavo bombe; YouTube videi o džihadu; dostop do člankov in videov o islamu in džihadu
Razlogi in motivi za napade	Sovražnost do tujcev, manjšin in beguncev	Homofobija, rasizem, želja po slavi in medijski pozornosti	Sovražnost do muslimanov, zaščita avtohtonega norveškega prebivalstva in kulture	Povračilo za ameriške vojne v Iraku in Afganistanu
Žrtve	4 mrtvi, 13 ranjenih	3 mrtvi, 89 ranjenih	77 mrtvih, 319 ranjenih	3 mrtvi, 264 ranjenih

Vsem napadalcem je skupno to, da so v svojih napadih uporabili doma narejene bombe. Franz Fuchs je imel veliko znanja o fiziki, kar mu je zagotovo pomagalo pri sestavi, za razliko od ostalih napadalcev pa ni uporabil interneta za iskanje navodil o sestavljanju bombe. Konec osemdesetih in na začetku devetdesetih letih internet namreč še ni bil močno razširjen in tudi internetnih vsebin, ki bi bile dostopne ljudem, je bilo precej manj kot desetletje in več kasneje, ko so delovali ostali napadalci. Fuchs je izdeloval pisemske in cevne bombe. Pisemske je nato po pošti pošiljal po Avstriji, za tarče pa si je izbral ljudi, ki so pomagali beguncem in priseljencem ter tujce in pripadnike etničnih manjšin. Cevne bombe pa je nastavljal na lokacije, kjer so se

nahajali pripadniki etničnih skupin. V njegovih napadih so umrli štiri ljudje, trinajst pa je bilo ranjenih. Vse štiri smrtne žrtve je povzročila cevna bomba, postavljena na znak z rasistično vsebino. Pisemske bombe niso povzročile smrtnih žrtev, nekatere pa so bile pravočasno odkrite.

Tudi David James Copeland je svoje napade izvajal s pomočjo doma sestavljenih bomb. Navodila za sestavo je našel v internetnih priročnikih. Bil je rasist in homofob, zato je bombe nastavljal na lokacije kjer so se zadrževale njegove glavne tarče: homoseksualci ter azijska in črnska skupnost. Po aretaciji je dejal, da je napade izvedel tudi zaradi tega, ker je želel na ta način postati slaven. V eksplozijah njegovih bomb so umrli trije ljudje, 89 pa je bilo ranjenih.

Anders Behring Breivik je za svoj napad uporabil kombinacijo doma narejenih bomb in streljanja. Navodila za izdelavo bomb je enako kot Copeland dobil na internetu. Preko spleta pa je tudi kupoval orožje in sestavne dele za izdelavo bomb. Prav tako je redno prebiral članke, bloge in forume z nacistično vsebino. V prvem delu napada je v centru Osla detoniral bombo, ki je ubila osem in ranila 209 ljudi. Nato je odšel na otok Utøya, kjer je v strelskem pohodu ubil 69 in poškodoval 110 ljudi. Od tega je bilo kar petdeset ljudi mlajših od osemnajst let. Kot razlog za napad je navedel nujo po zaščiti avtohtonega norveškega prebivalstva in kulture pred islamizacijo zahoda in multikulturalizmu. Pred napadom pa je na spletu izdal manifest, v katerem je podrobneje opisal razloge za napad in njegovo načrtovanje.

Tudi brata Tsarnaev sta navodila za izdelavo bomb dobila na internetu, in sicer iz revije Al Kaide, v kateri je bil opisan postopek, kako iz lonca na pritisk sestaviti močno bombo. Na spletni strani *YouTube* sta prišla v stik tudi z različnimi videi o džihadu, na njunih računalnikih pa so po napadih odkrili še več Al Kaidinih publikacij in drugih radikalnih vsebin. Motiv za napade je Dzhokhar napisal v sporočilo v čoln, v katerega se je zatekel med begom. Šlo naj bi za povračilne napade za ameriško vojaško posredovanje v Iraku in Afganistanu.

Tabela 4.4: Sojenje

	Franz Fuchs	David James Copeland	Anders Behring Breivik	Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev
Obtožnica	Marca 1999 je bil obsojen na dosmrtno kazen	Junija 2000 je bil obsojen na šest doživiljenjskih kazni; po odsluženih petdesetih letih bo lahko zaprosil za pomilostitev	Obsojen je bil na 21 let zaporne kazni	Tamerlan je bil med poskusom bega ubit Dzhokhar: maja leta 2015 je bil obsojen na smrtno kazen
Izjave po obsodbi	Ni dal nobenih izjav	Napade je izvedel zaradi slave, vseeno mu je bilo, če kdo v napadih umre, vendar to ni bil njegov primarni namen	Dejanje bi ponovil, za svoja dejanja se ni počutil krivega	Dzokhar je priznal krivdo za napad in dejanje obžaloval

Zaradi različnih zakonov v posameznih državah je težko med seboj primerjati kazni, ki so jih storilci za svoja dejanja dobili. Fuchs je bil marca 1999 obsojen na dosmrtno kazen. Po obsodbi ni dajal nobenih izjav. Februarja leta 2000 je v svoji zaporniški celici storil samomor. Copeland je bil junija leta 2000 obsojen na šest dosmrtnih kazni z možnostjo pomilostitve po odsluženih petdesetih letih. Vendar do tega verjetno ne bo prišlo, saj je v zaporu že dvakrat brutalno napadel sojetnika. Breivik je dobil najvišjo možno kazen na Norveškem – 21 let. Za svoja dejanja se ni kesal, dejal je, da bi napad ponovil ter da ga bodo ljudje nekega dne razumeli. V kolikor ne bo več predstavljal nobene grožnje, bo izpuščen leta 2033. Dzhokhar Tsarnaev je bil maja leta 2015 obsojen na smrtno kazen. Po obsodbi se je za svoja dejanja in prizadejano trpljenje opravičil.

5 Verifikacija hipotez in zaključek

S pomočjo primerjalne analize primerov sem ugotovila naslednje podrobnosti med primeri:

- vsi napadalci so za orožje uporabili doma narejene bombe;
- razen Franza Fuchsa so vsi napadalci navodila za izdelavo bombe pridobili na internetu. Vendar v času, ko je Fuchs izvajal in načrtoval napade, internet še ni bil tako razvit kot v času delovanja ostalih napadalcev;
- nihče od napadalcev ni dokončal študija (Dzhokhar Tsarnaev je bil v času napada še študent);
- Dzhokhar Tsarnaev in Franz Fuchs pred napadi nista bila nasilna; preostali napadalci so imeli pred napadi nasilne izpade;
- le brata Tsarnaev sta bila muslimana;
- tako Fuchs, kot tudi Copeland in Breivik, so bili sovražno nastrojeni do manjšin tujcev;
- razen Dzhokharja Tsarnaeva so bili vsi ostali napadalci v družbi slabše sprejeti in družbeno izolirani. Niso imeli veliko prijateljev in težko so navezovali ter ohranjali stike z drugimi ljudmi.

Na podlagi zgornjih ugotovitev lahko mojo prvo hipotezo, ki je je glasila *"Kljub temu, da so napadi teroristov samotarjev med seboj nepovezani, obstajajo določene značilnosti napadov, ki so skupne vsem primerom (npr. motivacijski in psihosocialni elementi ter uporabljene taktike in orožja)"* potrdim.

Hipotezo, ki se je glasila *"Napadi, ki jih izvedejo teroristi samotarji, imajo v ozadju osebne zamere oziroma motive"* lahko delno potrdim. Z gotovostjo ne moremo trditi, kaj točno je vodilo teroriste samotarje, da so izvedli svoja dejanja. V mojem primeru je to najtežje storiti za primer Franza Fuchsa, saj ni nikoli dal nobene izjave ali komentarja glede motivov in razloge za dejanja. Domnevam lahko, da tujcev in manjšin ni maral zaradi težav pri zaposlitvi. Verjetno je tujce krivil za pomanjkanje delovnih mest. Po besedah svojega mlajšega brata pa je imel tudi slabo izkušnjo z nekdanjo partnerko, ki je prihajala iz bivše Jugoslavije. David James Copeland je ob prijetu dal vedeti, da je rasist in homofob, tako da lahko v njegovem primeru hipotezo

potrdim, saj je za tarče izbral črnsko, azijsko in homoseksualno skupnost. Tudi Anders Behring Breivik je po prijetju dal jasno vedeti, da je nacist in da sovraži muslimane, napad pa je po njegovih besedah izvedel zaradi zaščite norveškega naroda in kulture. Brata Tsarnaev sta napad izvedla kot povračilo za ameriške vojne v Iraku in Afganistanu. Obadva sta bila muslimana, etnično Čečena, ki sta večino svojega življenja preživela v Kirgizistanu, kjer sta bila priča zatiranju in diskriminaciji. Tako bi se tudi pri njunem napadu lahko reklo, da je šlo za osebno zamero oziroma motiv.

Tudi tretjo hipotezo, ki se je glasila, da *"Teroristi samotarji po verski pripadnosti niso le muslimani,"* lahko potrdim. V mojih primerih sta bila muslimana le brata Tsarnaev. Tako da kljub temu, da se ob prebiranju medijev in novic zdi, da so vsi ali pa vsaj večina terorističnih napadov izvedena s strani muslimanskih napadalcev, temu v resnici ni tako. Nekateri teroristi samotarji svoja dejanja opravičujejo tudi s tem, da so želeli svojo državo obraniti islamizacije – kot primer lahko navedem Andersa Behringa Breivika.

Teroristi samotarji ostajajo ena večjih in najmanj predvidljivih groženj za sodobno družbo, vendar pa sem prišla do spoznanja, da teroristi samotarji v današnjem času, času interneta, večino informacij za sestavo bomb in drugih orožij ter gradivo, ki jim omogoča radikalizacijo, poiščejo prek spleta. Zaradi tega bodo obveščevalne službe morale biti še bolj pozorne na ljudi, ki pogosto dostopajo do takšnih vsebin, saj jih bodo na ta način najhitreje in najučinkoviteje zaznale in morda preprečile njihove namere.

6 Literatura

1. Antifa-info. 2015. *Die Geschichte der "Bajuwarischen Befreiungsarmee" des Franz Fuchs*. Dostopno prek: <http://www.antifa-info.at/archiv/bba.PDF> (23. november 2015).
2. Bakker, Edwin in Beatrice de Graaf. 2010. *Lone Wolves: How to Prevent This Phenomenon?* Dostopno prek: <http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-deGraaf-EM-Paper-Lone-Wolves.pdf> (13. avgust 2015).
3. Bates, Rodger A. 2012. Dancing With Wolves: Today's Lone Wolf Terrorists. *The Journal of Public and Professional Sociology* 4 (1). Dostopno prek: <http://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=jpps> (19. avgust 2015).
4. Berntzen, Lars Erik in Sveinung Sandberg. 2014. The Collective Nature of Lone Wolf Terrorism: Anders Behring Breivik and the Anti-Islamic Social Movement. *Terrorism and Political Violence* 26 (5): 759–762.
5. BBC News. 2000a. *Profile: Copeland the killer*, 30. junij. Dostopno prek: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/781755.stm&gws_rd=cr&ei=0evWVpitF8u9ugTt076wDw (21. oktober 2015).
6. --- 2000b. Racist Bomber Found Hanged. *BBC News*, 27. februar. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/658668.stm> (26. januar 2016).
7. Burton, Fred in Scott Stewart. 2008. *The "Lone Wolf" Disconnect*. Dostopno prek: https://www.stratfor.com/weekly/lone_wolf_disconnect (13. avgust 2015).
8. Buruma, Ian. One of Us: The Story of Anders Breivik and the Massacre in Norway by Åsne Seierstad - review. *The Guardian*, 26. februar. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/books/2015/feb/26/one-of-us-the-story-of-anders-breivik-massacre-norway-asne-seierstad-review> (3. februar 2016).
9. CIA Intelligence Community. 2014. *Unclassified Summary of Information Handling and Sharing Prior to the April 15, 2003 Boston Marathon Bombings*. Dostopno prek: <https://oig.justice.gov/reports/2014/s1404.pdf> (4. februar 2016).
10. Commonwealth of Massachusetts. *The Boston Marathon Case Study: Wireless Data and the 2013 Marathon Bombing*. Dostopno prek: <http://www.mass.gov/eopss/docs/psbo/ma-initial-consultation-boston-marathon-case-study.pdf>. (5. februar 2016).

11. Connolly, Kate. 1999. Trial Tirade by Austria's Unabomber Suspect. *The Guardian*, 3. februar. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/world/1999/feb/03/kateconnolly> (2. februar 2016).
12. *Der Spiegel*. 1998. Reisen in den Kopf, 5. januar. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-7809951.html> (24. november 2015)
13. --- 1999. Nur irgendein Kasperl?, 22. februar. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-9447224.html> (24. november 2015).
14. Drake, Matthew. 2015. Nail bomber David Copeland in solitary "after brutal attack on fellow prisoner". *Mirror*, 24. januar. Dostopno prek: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/nail-bomber-david-copeland-solitary-5037284> (17. marec 2016).
15. Dickson, Lewis W. 2015. *Lone Wolf Terrorism A Case Study: The Radicalization Process of a Continually Investigated & Islamic State Inspired Lone Wolf Terrorist*. Dostopno prek: <https://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/19258/Lone%20Wolf%20Terrorism%20-%20Masters%20Thesis%20-%20Lewis%20W.Dickson.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (13. avgust 2015).
16. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Sophia.
17. Gable, Gerry in Paul Jackson. 2011. *Lone Wolves: Myth or Reality?* Dostopno prek: <http://www.lonewolfproject.org.uk/resources/LW-complete-final.pdf> (12. avgust 2015).
18. Gill, Paul. 2015. *Lone-Actor Terrorists A behavioural analysis*. Dostopno prek: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781317660163_sample_951872.pdf (2. februar 2016).
19. Gill, Paul, John Horgan, Paige Deckert. 2014. Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists. *Journal of Forensic Sciences* 59(2). marec 2014: letnik 59, številka. 2. Dostopno prek: <http://discovery.ucl.ac.uk/1360089/1/jfo12312.pdf> (17. junij 2016).
20. Hall, Sarah in Nick Hopkins. 2000. David Copeland: a Quiet Introvert, Obsessed with Hitler and Bombs. *The Guardian*, 30. junij. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk/2000/jun/30/uksecurity.sarahhall> (25. januar 2016).
21. Holt, Richard. 2007. Soho nail bomber to serve at least 50 years. *The Telegraph*, 2. marec. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1544276/Soho-nail-bomber-to-serve-at-least-50-years.html> (5. december 2015).
22. Jamieston, Alastair in Ian Johnston. 2012. *Norway mass killer Anders Breivik: I was motivated by goodness and "would have done it again"*. 17. april. Dostopno prek:

- http://worldnews.nbcnews.com/_news/2012/04/17/11239943-norway-mass-killer-anders-breivik-i-was-motivated-by-goodness-and-would-have-done-it-again?lite (3. februar 2015).
23. Kinzer, Stephen. 1993. More Letter Bombings in Austria Raise Fears of Neo-Nazi Terrorism. *The New York Times*, 7. december. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/1993/12/07/world/more-letter-bombings-in-austria-raise-fears-of-neo-nazi-terrorism.html> (23. januar 2016).
24. Lewis, Mark in Lyall Sarah. 2012. Norway Mass Killer Gets the Maximum: 21 Years. *The New York Times*, 24. avgust. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2012/08/25/world/europe/anders-behring-breivik-murder-trial.html> (3. februar 2016).
25. Majoran, Andrew. 2014. *Wolves Among Us: The Dangers of Lone Wolf Terrorism*. Dostopno prek: <http://mackenzieinstitute.com/wolves-among-us-dangers-lone-wolf-terrorism/#reference-17> (1. september 2016).
26. Matusitz, Jonathan. 2013. *Terrorism and Communication: A Critical Introduction*. Dostopno prek: https://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/51172_ch_1.pdf (7. avgust 2015).
27. Mendoza, Alan. 2016. *It is easy to say there's nothing we can do to prevent lone-wolf attacks. It is also wrong*. Dostopno prek: <http://blogs.spectator.co.uk/2016/07/easy-say-theres-nothing-can-prevent-lone-wolf-attacks-also-wrong/> (1. september 2016).
28. MI5. *Terrorism*. Dostopno prek: <https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism.html> (16. avgust 2015).
29. Michael, George. 2013. *The New Media and the Rise of Exhortatory Terrorism*. Dostopno prek: http://www.au.af.mil/au/ssq/digital/pdf/spring_13/michael.pdf (2. februar 2016).
30. Mueller, John. 2014. *Case 53: Boston Marathon*. Dostopno prek: <http://politicalscience.osu.edu/faculty/jmueller/53BOST7.pdf> (5. februar 2016).
31. Nesser, Petter. 2012. Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations. *Perspectives on Terrorism* 6 (6). Dostopno prek: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/231/html> (17. november 2015).
32. *The New York Times*. 1993. Mayor of Vienna Wounded by Bomb, 6. december. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/1993/12/06/world/mayor-of-vienna-wounded-by-bomb.html> (17. februar 2016).

33. Svet Evropske unije. 2002. Okvirni sklep Sveta o boju proti terorizmu. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32002F0475> (18. avgust 2015).
34. Pavič, Lojze. 2008. *Terorizem smo ljudje: kako razumeti sodobni samomorilski terorizem*. Radovljica: Didakta.
35. Pantucci, Raffaello. 2011. *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists*. Dostopno prek: http://www.trackingterrorism.org/sites/default/files/chat/1302002992ICSRPaper_ATypologyofLoneWolves_Pantucci.pdf (13. avgust 2015).
36. Poston, Bob. 2009. An Exercise in Personal Exploration: Maslow's Hierarchy of Needs. *The Surgical Technologist* (348). Dostopno prek: <http://www.ast.org/pdf/308.pdf>. (13. november 2015).
37. Prezelj, Iztok. Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. *UJMA* (20). Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2006/prezelj.pdf> (1. september 2016).
38. Primorac, Igor. 2004. *Terorizem: Filozofska vprašanja*. Ljubljana: Biro M.
39. Ravndal, Jacob Aasland. 2013. *Anders Behring Breivik's use of the Internet and social media*. Dostopno prek: <http://journals.sfu.ca/jed/index.php/jex/article/view/28> (4. februar 2016).
40. *Rtvslo*. 2013. Napad v Bostonu je bil povračilo za ameriške vojne v muslimanskem svetu, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/napad-v-bostonu-je-bil-povracilo-za-ameriske-vojne-v-muslimanskem-svetu/309015> (3. februar 2016).
41. Ryan, Nick. 2005. *Into a World of Hate: A Journey Among the Extreme Right*. New York: Routledge.
42. Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2015. *Terorizem*. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=terorizem&hs=1. (6. avgust 2015).
43. Spaaij, Ramon. 2010. The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An Assessment. *Studies in Conflict & Terrorism* 33 (9): 863.
44. Spaaij, Ramon. 2012. *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*. London/New York: Springer.
45. Southern Poverty Law Center. 2015. *Lone Wolf Report*. Dostopno prek: <https://www.splcenter.org/20150212/lone-wolf-report#study> (12. september 2015).

46. Teich, Sarah. 2013. *Trends and Developments in Lone Wolf Terrorism in the Western World: An Analysis of Terrorist Attacks and Attempted Attacks by Islamic Extremists*. Dostopno prek: http://www.ctcitraining.org/docs/LoneWolf_SarahTeich2013.pdf (19. februar 2016).
47. The Redress Trust. 2004. *Terrorism, Counterterrorism and Torture: International Law In The Fight Against Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.redress.org/downloads/publications/TerrorismReport.pdf>. (12. avgust 2015).
48. Thompson, Mark. 2013. *The Danger of the Lone-Wolf Terrorist*. Dostopno prek: <http://nation.time.com/2013/02/27/the-danger-of-the-lone-wolf-terrorist/> (1. september 2016).
49. Tilly, Charles. 2004. *Terror, Terrorism, Terrorists. Sociological Theory* 22 (1). Dostopno prek: http://www.rci.rutgers.edu/~pmclean/mcleanp_01_920_290_01_tilly_terrorism.pdf. (7. avgust 2015).
50. United States District Court. 2014. *Tsarnaev Indictment*. Dostopno prek: http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/Tsarnaev_Indictment.pdf (6. februar 2016).
51. --- 2015. *Allocution of Dzhokhar A. Tsarnaev*. Dostopno prek: <http://i2.cdn.turner.com/cnn/2015/images/06/24/13cr10200.tsarnaev.tn.sent.x.tsarnaev.06-24-15.pdf>. (16. februar 2016).
52. Valencia, J. Milton. 2015. Dzhokhar Tsarnaev gets death penalty for placing Marathon bomb. *The Boston Globe*, 15. maj. Dostopno prek: <http://www.bostonglobe.com/metro/2015/05/15/dzhokhar-tsarnaev-death-penalty-sentencing-jury-boston-marathon-bombing/canMEfLmeQJxQ4rFU0sERJ/story.html?camp=BGcard:Tsarnaev:article> (16. februar 2016).
53. Weyr, Teddie. 1994. *Police Bomb Expert Maimed, Two Other Hurt in Pipe Bomb Explosion*, 24. avgust. Dostopno prek: <http://www.apnewsarchive.com /1994/Police-Bomb-Expert-Maimed-Two-Others-Hurt-in-Pipe-Bomb-Explosion/id-4ad87acf7cd25bd9dc6d511cbcb1dd3f> (2. februar 2016).
54. Wolf, Christopher. 2004. *Needed: Diagnostic Tools to Gauge the Full Effect of Online Anti-Semitism and Hate*. Dostopno prek: http://archive.adl.org/osce/osce_wolf.pdf (17. december 2015).
55. Zoli, Corri. 2016. *Lone-Wolf or Low-Tech Terrorism? Emergent Patterns of Global Terrorism in Recent French and European Attacks*. Dostopno prek: <https://www.lawfareblog.com/lone-wolf-or-low-tech-terrorism-emergent-patterns-global-terrorism-recent-french-and-european> (1. september 2016).